Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra trestního práva

Diplomová práce

Obnova řízení

Plzeň 2016 ***Vladimír Tabak***

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra trestního práva

Diplomová práce

Obnova řízení

Studijní program: Právo a právní věda (M6805)

Obor: Právo

Akademický rok: 2015/2016

Autor:

Vladimír Tabak

Vedoucí práce:

doc. JUDr. Jan Kocina, Ph.D. (Katedra trestního práva)

PROHLÁŠENÍ

„Prohlašuji tímto, že jsem tuto diplomovou práci na téma Obnova řízení zpracoval sám, pouze s využitím pramenů v práci uvedených.“

V Plzni dne _____

_____

Podpis autora

PODĚKOVÁNÍ

„Tímto bych rád poděkoval všem lidem, kteří mi byli v průběhu psaní této práce nápomocni cennými radami a celkovou podporou, a to zejména svému vedoucímu práce doc. Janu Kocinovi, dále kolegům z advokátní kanceláře Mgr. Janu Blažkovi a Mgr. Milanu Dočkalovi, a rovněž patří velký dík Lucii Pešťákové, DiS., která se po celou dobu psaní této práce starala o moje pohodlí.“

Vladimír Tabak

Obsah

Seznam použitých zkratek .....
Úvod 1
1. Opravné prostředky v trestním řízení 3
1.1. Opravné prostředky v trestním řízení obecně 3
1.2. Druhy opravných prostředků 6
1.3. Řádné opravné prostředky 8
1.3.1. Stížnost 9
1.3.2. Odvolání 9
1.3.3. Odpor 11
1.4. Mimořádné opravné prostředky 11
1.4.1. Dovolání 12
1.4.2. Stížnost pro porušení zákona 13
1.4.3. Obnova řízení 14
2. Vznik a vývoj institutu obnovy řízení 17
2.1. Glaserův trestní řád č. 119/1873 ř. z. 17
2.2. Zákon č. 87/1950 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) 20
2.3. Zákon č. 64/1956 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) 22
3. Právní úprava obnovy řízení 24
3.1. Charakteristické rysy obnovy řízení 25
3.2. Principy a zásady obnovy řízení 26
3.2.1. Specifické principy obnovy řízení 26
3.2.2. Základní zásady obnovy řízení 29
3.3. Předmět obnovy 31
3.4. Podmínky obnovy 32
3.4.1. Důvody obnovy 33
3.4.2. Vyloučení obnovy 38
3.4.3. Osoby oprávněné k návrhu na povolení obnovy 39
3.4.4. Totožnost skutku 41
3.5. Řízení o návrhu na povolení obnovy (řízení obnovovací) 43
3.5.1. Příslušnost soudu 43
3.5.2. Průběh obnovovacího řízení 45
3.5.3. Rozhodnutí o návrhu na povolení obnovy 47
3.6. Řízení po povolení obnovy (řízení obnovené) 50
3.7. Řízení obnovovací/řízení obnovené pouze ve výroku o přiznaném nároku poškozeného 53

3.8. Specifika obnovy řízení ve věcech mladistvých 55
3.9. Specifika obnovy řízení v řízení proti právnickým osobám 56
3.10. Náhrada škody obviněnému 59
3.10.1. Uplatnění nároku na náhradu škody 59
3.10.2. Promlčení nároku poškozeného 61
3.10.3. Rozsah náhrady způsobené škody/ 62
nemajetkové újmy 62
3.11. Komparace institutu obnovy s úpravou v jiných procesních předpisech 62
3.11.1. Obnova správního řízení 63
3.11.2. Obnova řízení v civilním soudnictví 64
4. Obnova řízení ve světle judikatury 67
4.1. Obecně k judikatuře 67
4.2. Stěžejní judikatura 69
4.2.1. Důvodnost povolení obnovy řízení 69
4.2.2. Jednání „ultra vires“ 70
4.2.3. Požadavky kontradiktornosti řízení a rovnosti stran při rozhodování o návrhu na povolení obnovy řízení 73
4.2.4. Obnova řízení v neprospěch obviněného po uplynutí jedné poloviny promlčecí doby 73
5. Předpokládaný vývoj a úvahy „de lege ferenda“ 75
Závěr 77
Resumé 79
Použité prameny 81
Literatura 81
Judikatura 82
Právní předpisy 83
Webové zdroje 83
Ostatní 83

Seznam použitých zkratek

TZ	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
TŘ	zákon č. 141/1961 Sb, o trestním řízení soudním (trestní řád)
ZSM	zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)
TOPOZ	zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim
SŘ	zákon č. 500/2004 Sb., správní řád
Ústava	zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
Listina	zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod
ZOŠ	zákon č. 82/1998 Sb. o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád)

ÚVOD

Téma diplomové práce jsem si zvolil z několika různých důvodů, přičemž některé z nich jsou ryze osobní, jiné pak spíše praktické. Pokud jde o ty subjektivní, zmíním toliko, že studium trestního práva procesního pro mě nikdy nebylo pouze nutným zlem, nýbrž se jedná o můj koníček, a to již od dob mého středoškolského studia na Střední policejní škole Ministerstva vnitra v Holešově. Pokud jde o ty praktické důvody, hlavním je skutečnost, že s institutem obnovy trestního řízení jsem se již měl možnost setkat v rámci své právní praxe v advokátní kanceláři Mgr. Jana Blažka, u kterého již téměř rok získávám praktické poznatky ze všech oblastí práva, trestního nevyjímaje. Domnívám se, že obnova řízení je v tomto ohledu velice praktické téma, při jehož zpracování lze získat značné množství teoretických znalostí, které bude možné následně zužitkovat při výkonu advokacie.

Hlavní úvaha, která mě provázela při výběru tohoto témata, se pak týkala otázky, jestli je spravedlivé trestat někoho za sice protiprávní jednání vykazující znaky trestného činu, avšak způsobem, který je rovněž protiprávní, resp. v rozporu se zákonem. V této souvislosti jsem si rovněž kladl otázku, které z takových protiprávních jednání je pro společnost více škodlivé. Osobně mám totiž za to, že nezákonné jednání kteréhokoliv orgánu činného v trestním řízení je nesrovnatelně závažnější provinění, než když se takového jednání dopustí „běžný“ občan, neboť orgán činný v trestním řízení, ať už je to policejní orgán, státní zástupce či soudce, je tím, kdo má ze zákona dbát na striktní dodržování právních předpisů v průběhu celého trestního řízení, a tudíž jakékoliv jeho pochybení je vždy závažnější povahy. To platí tím spíše, uvědomíme-li si, že trestní řízení je proces, který maximálním možným způsobem zasahuje do základních lidských práv člověka.

V rámci této diplomové práce bych se proto rád vypořádal s mnoha teoretickými problémy obnovy řízení a zároveň se pokusil určitým způsobem zakomponovat poznatky, které jsem získal ze své praktické činnosti. Jednotlivé poznámky týkající se mého případu, na kterém v současné době pracuji a v rámci kterého jsem dosud připravil návrh na povolení obnovy řízení, budou označeny titulkem „řešený případ“. Z důvodu zachování mlčenlivosti nebude v textu uvedeno žádné jméno ani

iniciály, jednotlivé osoby budou označeny pouze jako obviněný, poškozená apod. Názvy soudu a spisové značky, pod kterými bylo řízení u těchto soudů vedeno, jsou pak skutečné. Nutno však dodat, že poznámky týkající se mé praktické činnosti nejsou v žádném případě hlavní náplní této diplomové práce.

Jádro celé práce bude zaměřeno na stručný exkurz do dějin obnovy řízení, pokusím se provést analýzu současné právní úpravy obnovy řízení, a to zejména se zaměřením na podmínky obnovy, dále provedu nástin nejvýznamnějších soudních rozhodnutí v této oblasti a v neposlední řadě posoudím platnou právní úpravy z pohledu de lege ferenda včetně možností legislativních změn, a to s přihlédnutím k „připravované“ rekodifikaci trestního řádu.

1. OPRAVNÉ PROSTŘEDKY V TRESTNÍM ŘÍZENÍ

1.1. Opravné prostředky v trestním řízení obecně

Pokud máme definovat opravné prostředky v trestním řízení, pak je na prvním místě třeba definovat samotné trestní řízení. Dle výkladových ustanovení trestního řádu se trestním řízením rozumí řízení podle tohoto zákona a zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních (§ 12 odst. 10 TŘ). Uvedené ustanovení nám tak podává velmi jednoduchou, až nicneříkající, legální definici trestního řízení.

Definici opravných prostředků v trestním řízení však v trestním řádu, ani v žádném jiném právním předpise, nenalezneme vůbec, a to navzdory skutečnosti, že pojem „opravné prostředky“ je v trestním řádu užíván poměrně hojně. Tak např. opravným prostředkem proti usnesení je stížnost (§ 141 odst. 1 TŘ), opravným prostředkem proti rozsudku soudu prvního stupně je odvolání (§ 245 odst. 1 TŘ) atd. Co jsou tedy opravné prostředky v trestním řízení, jaký je jejich význam, a jaké vyvolávají účinky?

„Opravným prostředkem je procesní úkon strany trestního řízení (§ 12 odst. 6), případně jiné oprávněné osoby, jehož podáním takové osoby dosáhnou přezkoumání vydaného rozhodnutí zpravidla orgánem vyššího stupně a případně mohou dosáhnout vydání jiného rozhodnutí nebo alespoň nového projednání věci orgánem prvního stupně.“[1] Podaná definice opravného prostředku je sice ryze doktrinální, nicméně nelze tvrdit, že by byla nedostačující. Konečně pak nelze ani tvrdit, že by absence legální definice opravného prostředku způsobovala nějaké praktické obtíže.

[1] Šámal, P., Musil, J., Kuchta, J. a kol. Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 782

Opravné prostředky v trestním řízení patří mezi významné instituty napomáhající k dosažení účelu trestního řízení, kterým je náležité zjištění trestných činů a spravedlivé potrestání jejich pachatelů za současného zajištění zákonného průběhu celého trestního procesu. Dostatečné zjištění skutkového stavu věci, o kterém nejsou důvodné pochybnosti, a jeho správné právní posouzení, a tedy i věcně i právně perfektní rozhodnutí, je nezbytným předpokladem pro to, aby uvedený účel trestního řízení byl naplněn. Protože však příslušná rozhodnutí v trestním řízení činí lidé, kteří nejsou neomylní, **nelze absolutně vyloučit, že konkrétní rozhodnutí některého z orgánů činných v trestním řízení může trpět vadami skutkovými či právními, které mohou být odstraněny právě v opravném řízení, tj. v řízení o řádných či mimořádných opravných prostředcích.**[2]

Orgány činné v trestním řízení musí být po celou dobu trestního řízení nestranné, což je vyjádřeno v několika základních zásadách trestního řízení. Tak například v přípravném řízení orgány činné v trestním řízení objasňují způsobem uvedeným v tomto zákoně i bez návrhu stran stejně pečlivě okolnosti svědčící **ve prospěch i v neprospěch** osoby, proti níž se řízení vede (§ 2 odst. 5 TŘ). Na druhou stranu je však třeba si uvědomit, že každá osoba, která jako orgán činný v trestním řízení činí nějaké rozhodnutí, si na každou jednotlivou věc udělá svůj vlastní názor. Vzhledem k tomu je prakticky nemožné absolutně vyloučit subjektivní hledisko jednotlivých osob, které jednají jako orgán činný v trestním řízení. Nicméně ani tato stránka věci, která může mít fatální následky pro značné množství osob, a zejména pak pro osobu, proti které se vede trestní řízení, není hlavním důvodem právní úpravy opravných prostředků. Tato v podstatě jen subjektivní, tj. z hlediska stran posuzovaná správnost či nesprávnost rozhodnutí, tedy není dostatečným podkladem pro zakotvení institutu opravných prostředků.

„Hlavním důvodem právní úpravy opravných prostředků je úvaha, že jakékoliv rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení může být nesprávné i z hlediska objektivního, neboť i při sebedokonalejší zákonné úpravě jednotlivých stadií trestního procesu a při vší pečlivosti orgánů činných v trestním řízení a jejich snaze učinit věcně správné, zákonné i spravedlivé rozhodnutí může dojít vzhledem ke

[2] Chmelík, J. et al. Trestní řízení. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 364

složitosti a komplikovanosti skutkových i právních otázek k chybám a nedostatkům, jež pak ovlivňují správnost učiněného rozhodnutí. Protože zákonodárce nechce, aby rozhodnutí byla nesprávná, nezákonná nebo nespravedlivá, konstituuje v trestním řádu jednotlivé opravné prostředky tak, aby umožňovaly širokou nápravu vad rozhodnutí.“[3]

„Smyslem opravných prostředků a jejich právní úpravy je tak zvýšení pravděpodobnosti, že rozhodnutí (nejen) v trestním řízení jsou, resp. budou zákonná a věcně správná, a to včetně řízení, která takovým rozhodnutí předchází.“[4]

Pro úplnost výkladu považuji za vhodné doplnit, že opravnými prostředky se napadají určitá konkrétní v zákoně vymezená rozhodnutí v rámci trestního řízení, přičemž každé rozhodnutí je výsledkem určitého rozhodovacího procesu. V této souvislosti lze poukázat na skutečnost, že trestní právo procesní je oborem, který disponuje naprosto propracovanou studií jednotlivých stádií trestního řízení, resp. objektivně existujícího procesu směřujícího k vydání rozhodnutí v trestní věci. Na druhou stranu trestní právo procesní oproti jiným právním odvětvím nemá natolik propracovanou teorii rozhodování jakožto subjektivního procesu odehrávajícího se vně každého jednotlivého člověka, která se na procesu rozhodování podílí. Za tímto účelem je proto třeba využít poznatků jiných právních oborů, přičemž jedním z nich je správní věda, kterou považuji z tohoto pohledu za nejbližší vědě trestního práva.

Dle Hendrycha je rozhodování volbou, resp. výběrem mezi dvěma nebo více alternativami v konkrétní situaci, přičemž někdy se tato definice z praktických důvodů doplňuje jakýmsi vysvětlením, že zvažované alternativy nemusí být současně proveditelné a že volba je spojena s vůlí učiněné rozhodnutí provést a dostát závazku odpovědnosti za výsledek. Volba se přitom řídí hlediskem optimalizace, což znamená hledáním a nalézáním nejlepší nebo aspoň uspokojivé alternativy řešení. Děje se tak v rozhodovacím procesu, v jehož průběhu (fázích, krocích) se dopracováváme postupně k možným alternativám a jejich optimalizaci,

[3] Šámal, P., Musil, J., Kuchta, J. a kol. Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 779
[4] Chmelík, J. et al. Trestní řízení. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 364

tj. k ručení optimální alternativy. Výsledkem rozhodovacího procesu je pak rozhodnutí, které činí osoba k tomu oprávněná.[5]

Ačkoliv je shora podaná definice rozhodování konstruována zejména pro účely správní vědy, nelze v žádném případě tvrdit, že by byla absolutně nepoužitelná pro účely trestního procesu, neboť základní principy rozhodování v rámci správního řízení a v rámci trestního řízení, ostatně v i v rámci civilního soudního řízení, jsou v základních rysech shodné.

Řešený případ:

Na tomto místě bych uvedl čtenáře této diplomové práce ve stručnosti do skutkového děje řešeného případu. Obviněný byl rozsudkem Krajského soudu v Plzni ze dne 8. 10. 2014, č.j. 2 T 7/2014 – 570 uznán vinným ze spáchání pod bodem 1) zvlášť závažného zločinu znásilnění dle ustanovení § 185 odst. 1, odst. 2 písm. a), odst. 3 písm. a) trestního zákoníku, a pod bodem 2) z přečinu dle ustanovení § 279 odst. 1 trestního zákoníku, a odsouzen k trestu odnětí svobody v délce 5 let. V rámci této diplomové práce se budu dále zabývat pouze skutkem uvedeným pod bodem 1), neboť pouze tento je předmětem obnovy řízení. Dle odůvodnění rozsudku se tento skutek měl stát tak, že obviněný donutil násilím k pohlavnímu styku tehdy čtrnáctiletou dívku, kterou měl spolu se svoji manželkou v péči a o kterou se tedy již několik let staral. V důsledku takového jednání obviněného měla dívka otěhotnět a následně podstoupit umělé přerušení těhotenství.

1.2. Druhy opravných prostředků

Jak bylo uvedeno shora, je trestní řízení procesem, jehož výsledkem je vydání určitého rozhodnutí. Podle druhu, smyslu a účelu toho kterého rozhodnutí v trestním řízení, byť všechna v základních rysech směřují ve smyslu základních zásad trestního řízení k tomu samému, a sice ke zjištění osoby pachatele trestního činu a jeho náležitému potrestání, rozlišujeme také jednotlivé druhy opravných

[5] Hendrych, D. a kol. Správní věda – Teorie veřejné správy. 4. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 91

prostředků, které lze podat proti takovým rozhodnutím vydávaným orgány činnými v trestním řízení.

Podle platné právní úpravy v České republice lze v rámci trestního řízení podat následující opravné prostředky:

- stížnost (§ 141 a násl. TŘ),
- odvolání (§ 245 a násl. TŘ),
- odpor (§ 314g TŘ),
- dovolání (§ 265a a násl. TŘ),
- stížnost pro porušení zákona (§ 266 a násl. TŘ) a
- **návrh na povolení obnovy řízení (§277 a násl. TŘ)**.[6]

Všechny shora uvedené opravné prostředky lze třídit dle několika možných hledisek, přičemž tradičním hlediskem je, zda ten který opravný prostředek směřuje proti pravomocnému nebo nepravomocnému rozhodnutí. Dle tohoto kritéria tak rozlišujeme **řádné opravné prostředky** a **mimořádné opravné prostředky**.

„Řádný opravný prostředek směřuje proti rozhodnutí, které dosud nenabylo právní moci, zatímco mimořádným opravným prostředkem se brojí proti rozhodnutí, které je v době jeho podání již pravomocné, bez ohledu na to, zda bylo vykonáno či nikoli.“[7]

Aby byl shora podaný výklad úplný, nelze opomenout, že trestní řád obsahuje právní úpravu též **specifických opravných prostředků**, které lze uplatnit proti pravomocným rozhodnutím, přičemž se jedná o následující instituty:

- oprávnění nejvyššího státního zástupce dle § 174a TŘ
- návrh odsouzeného na zrušení pravomocného rozsudku vydaného v řízení proti uprchlému podle § 306a odst. 2 TŘ

[6] Šámal, P., Musil, J., Kuchta, J. a kol. Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 790
[7] Šámal, P., Musil, J., Kuchta, J. a kol. Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 790 - 791

- návrh uživatele telekomunikačního provozu na přezkoumání příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu nebo příkazu ke zjištění údajů o telekomunikačním provozu dle § 314l a násl. TŘ.[8]

V případě těchto zvláštních institutů, jakožto specifických opravných prostředků, lze dle podaného hlediska třídění opravných prostředků konstatovat, že se jedná o mimořádné opravné prostředky, neboť napadají rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení, která již nabyla právní moci, avšak jejich specifičnost spočívá v naprosto omezeném rozsahu využití. Tento rozsah je podstatně nižší než v případě využití mimořádných opravných prostředků, a to zejména s ohledem na okruh osob oprávněných takový opravný prostředek podat. Ve všech třech případech totiž platí, že takovou osobou může být vždy pouze jedna konkrétní osoba, a dále je rozsah omezen rovněž okruhem rozhodnutí, která lze těmito opravnými prostředky napadnout. Detailní rozbor těchto institutů by však již byl nad rámec této diplomové práce, a tudíž se omezuji na jejich pouhý výčet s odkazem na příslušná ustanovení trestního řádu.

Řešený případ:

V řešeném případě obviněný trvá na své nevině, a doposud vyčerpal všechny řádné i mimořádné opravné prostředky, které český právní řád připouští, a to dokonce včetně žádosti o milost prezidenta republiky.

1.3. Řádné opravné prostředky

Řádné opravné prostředky, jak již bylo shora uvedeno, směřují proti rozhodnutím, která dosud nenabyla právní moci. Řádné opravné prostředky jsou projednávány v řádném instančním postupu při zachování zásady dvojinstančnosti (výjimku zde představuje pouze odpor, jehož podáním se ze zákona ruší trestní příkaz a nařizuje se hlavní líčení).[9] Vzhledem k tomu, že téma této diplomové práce – obnova řízení nespadá pod kategorii řádných opravných prostředků, nebudě těmto věnována, až na výjimky, přílišná pozornost.

[8] Chmelík, J. et al. Trestní řízení. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 365

[9] Šámal, P., Musil, J., Kuchta, J. a kol. Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 791

Řádnými opravnými prostředky jsou:

- stížnost (proti usnesení orgánu činného v trestním řízení vydávaném v 1. stupni)
- odvolání (proti rozsudku soudu 1. stupně)
- odpor (proti trestnímu příkazu).

1.3.1. Stížnost

Stížnost je řádný opravný prostředek proti nepravomocnému usnesení, což je základní a nejběžnější forma rozhodování orgánů činných v trestním řízení. Usnesením přitom rozhodují všechny orgány činné v trestním řízení, tedy policejní orgán, státní zástupce i soud. Proti jiným formám rozhodování a postupu orgánů činných v trestním řízení (než je usnesení), jakými jsou např. opatření, příkaz, nařízení, ustanovení apod., však stížnost přípustná není a stejně tak není přípustná proti obžalobě.[10]

Stížnost je přípustná proti všem usnesením policejního orgánu; usnesení soudu a státního zástupce lze stížností napadnout jen tehdy, pokud to zákon výslovně připouští a jestliže rozhodnutí bylo vydáno v prvním stupni.[11]

S ohledem na téma této diplomové práce je vhodné dodat, že proti některým usnesením soudu a státního zástupce je možné podat návrh na povolení obnovy řízení. Takový návrh však zásadně není možné podat proti usnesení policejního orgánu.

1.3.2. Odvolání

Odvolání je jako řádný opravný prostředek přípustné proti rozsudku soudu prvního stupně. Zásadně je přípustné proti každému takovému rozsudku (s výjimkou níže uvedenou). Odvolání je jednotným a jediným řádným opravným prostředkem, který umožňuje napadnout a přezkoumat jak právní, tak skutkové vady rozsudku soudu

[10] Chmelík, J. et al. Trestní řízení. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 366
[11] Chmelík, J. et al. Trestní řízení. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 366

prvního stupně. Odvolání má bezvýjimečně odkladný (suspenzivní) účinek, což je významný rozdíl ve srovnání se stížností.[12]

Přesto je však nezbytné upozornit na výjimku, a tou je rozsudek, kterým soud schválil dohodu o vině a trestu, neboť proti němu lze podat odvolání pouze v případě, že takový rozsudek není v souladu s dohodou o vině a trestu, jejíž schválení státní zástupce soudu navrhl.[13]

Pokud jde o obnovu řízení, tak tato se s podáním odvolání nikterak nevylučuje, právě naopak. V případě, kdy není vyhověno podanému odvolání, má obviněný možnost využití tohoto mimořádného opravného prostředku. Jeho možnost využití však již ale není taková, jako je tomu u odvolání, nýbrž pro něj musí být splněno podstatně více podmínek. Existuje však výjimka, kdy je obnova řízení jakožto mimořádný opravný prostředek spíše aplikovatelná než odvolání jako univerzální řádný opravný prostředek, a to je v případě rozsudku, kterým soud schválil dohodu o vině a trestu. Jak již bylo shora uvedeno, odvolání lze proti takovému rozsudku podat pouze v jednom jediném případě, zatímco návrh na povolení obnovy lze podat ve všech případech, kdy je obnova řízení ze zákona možná. A vzhledem k tomu, že dohoda o vině a trestu se schvaluje odsuzujícím rozsudkem (§ 314r odst. 4 TŘ), nelze než konstatovat, že obnova řízení proti takovému rozsudku při splnění ostatních podmínek zcela nepochybně přípustná je.

Řešený případ:

V řešeném případě podal obviněný odvolání k Vrchnímu soudu v Praze, přičemž tento svým usnesením ze dne 27. 11. 2014, č.j. 2 To 115/2014 – 619 toto odvolání jako zcela nedůvodné zamítl. V odůvodnění pak odvolací soud mimo jiné uvedl, že hlavním důkazem byla v řízení před soudem prvního stupně svědecká výpověď poškozené, a to navzdory skutečnosti, že soud prvního stupně v odůvodnění napadeného rozsudku naopak konstatoval, že pouze na základě svědecké výpovědi poškozené by nebylo možné uznat obviněného vinným, když tomuto byla vina prokázána až na základě dalších důkazů, které dle nalézacího soudu tvořili

[12] Chmelík, J. et al. Trestní řízení. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 375
[13] Šámal, P., Musil, J., Kuchta, J. a kol. Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 791

uzavřený řetězec. Tuto skutečnost však v rámci obnovy řízení nelze namítat, neboť účelem obnovy řízení není přezkoumávání zákonnosti a odůvodněnosti původního rozhodnutí, resp. rozhodnutí o odvolání.

1.3.3. Odpor

Odpor je řádný opravný prostředek proti trestnímu příkazu. Podaný odpor má oproti jiným řádným opravným prostředkům specifický účinek. Nelze zde hovořit o účinku odkladném v pravém slova smyslu, neboť jediným účinkem trestního příkazu je (automatické) zrušení trestního příkazu, proti němuž odpor směřuje.[14]

Pro uvedený účinek lze proto odpor zařadit mezi specifické řádné opravné prostředky. Jeho včasným podáním osobou oprávněnou se trestní příkaz ze zákona automaticky ruší, a proto neproběhne žádné opravné řízení, ale samosoudce musí ve věci nařídit hlavní líčení.[15] Pokud jde o vztah odporu a obnovy řízení, platí pro něj de facto to samé, co pro odvolání, tzn., tyto dva opravné prostředky mezi sebou nejsou nikterak v konfliktu.

1.4. Mimořádné opravné prostředky

„Mimořádné opravné prostředky jsou průlomem do právní moci soudních rozhodnutí. Rozhodnutím o mimořádném opravném prostředku lze totiž za určitých podmínek dosáhnout v trestním řízení zrušení pravomocného a vykonatelného soudního rozhodnutí a jeho případné následné změny.“[16]

„Mimořádné opravné prostředky představují výjimku z procesní zásady ne bis in idem, resp. zákazu znovu projednat a rozhodnout o skutku, o němž již bylo pravomocně rozhodnuto (překážka rei iudicatae), když pravomocné rozhodnutí je zásadně závazné, nezměnitelné a bezpodmínečně vykonatelné. Proto je úprava mimořádných opravných prostředků poměrně striktní a jejich použitelnost

[14] Chmelík, J. et al. Trestní řízení. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 386
[15] Šámal, P., Musil, J., Kuchta, J. a kol. Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 791
[16] Šámal, P., Musil, J., Kuchta, J. a kol. Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 791 - 792

omezená, pokud jde o okruh rozhodnutí, vůči nimž je lze podat, okruhu důvodů, pro které je lze podat i okruhu osob oprávněných je podat.“[17]

V trestním řízení lze uplatnit proti rozhodnutí, které nabylo právní moci, tři mimořádné opravné prostředky, a sice dovolání, stížnost pro porušení zákona a **obnovu řízení**. O všech třech rozhoduje zásadně soud, i když napadené rozhodnutí vydal jiný orgán činný v trestním řízení.[18]

Pro úplnost je však nutné dodat, jak již bylo uvedeno shora, že v trestním řádu jsou upraveny rovněž specifické (mimořádné) opravné prostředky, které však nejsou předmětem této práce, a proto jim nebude věnována další pozornost.

1.4.1. Dovolání

Dovoláním, které směřuje jen k nápravě **právních** vad a v zákoně vymezených procesních vad postupu řízení, lze napadnout jen taxativně vymezená pravomocná rozhodnutí soudu ve věci samé, jestli soud rozhodl ve druhém stupni a zákon to připouští, přičemž dovolání může podat pouze nevyšší státní zástupce a obviněný prostřednictvím obhájce, a to jen z taxativně vymezených důvodů.[19] Primární rozdíl mezi dovoláním a obnovou řízení tedy spočívá tom, že zatímco dovolání slouží k odstranění vad právních, obnova řízení naopak slouží k odstranění vad skutkových.

Ve srovnání s obnovou řízení zde není z důvodu omezeného (resp. ještě omezenějšího než v případě obnovy) okruhu oprávněných osob k podání dovolání taková možnost pro uplatnění tohoto mimořádného opravného prostředku v neprospěch obviněného. Jinými slovy v současné době slouží institut dovolání mnohem spíše ku prospěchu obviněného. Do 31. 12. 2001 mohl dovolání, ať už ve prospěch či neprospěch obviněného, podat pouze Nejvyšší státní zástupce, a tudíž nebylo vůbec možné využití tohoto mimořádného opravného prostředku ze strany

[17] Chmelík, J. et al. Trestní řízení. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 365
[18] Šámal, P., Musil, J., Kuchta, J. a kol. Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 792
[19] Šámal, P., Musil, J., Kuchta, J. a kol. Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 792

obviněného. To znamenalo, že pokud mělo být podáno dovolání ve prospěch obviněného, i v takovém případě jej mohl podat pouze a jen Nejvyšší státní zástupce. Od nabytí účinnosti novely trestního řádu k 1. 1. 2002 se však situace podstatně změnila, když od tohoto okamžiku již může podat dovolání rovněž obviněný, a v neprospěch obviněného tak může stále učinit pouze Nejvyšší státní zástupce, a to na návrh krajského nebo vrchního státního zástupce anebo i bez takového návrhu. Naproti tomu v případě obnovy řízení může podat návrh na povolení obnovy řízení v neprospěch obviněného sice rovněž pouze státní zástupce, nicméně tak může učinit okresní, krajský nebo i vrchní státní zástupce.

Řešený případ:

Obviněný následně využil mimořádného opravného prostředku dovolání, nicméně toto bylo usnesením Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 6. 2015, č.j. 6 Tdo 748/2015-28 zamítnuto, a to z důvodu podle § 265i odst. 1 písm. b) TŘ.

1.4.2. Stížnost pro porušení zákona

Stížnost pro porušení zákona je právní institut, který byl do československého právního řádu přijat v roce 1950, přičemž tehdy se jednalo o projev posílení moci výkonné vůči moci soudní. A ačkoliv je tento institut občas kritizován, je zároveň relativně často využívaným mimořádným opravným prostředkem.[20]

„Stížnost pro porušení zákona slouží především k nápravě **právních** vad rozhodnutí, ale v praxi i vad **skutkových**, jakož i vadného postupu řízení, které takovému rozhodnutí předcházelo. Může ji podat jen ministr spravedlnosti a rozhoduje o ní vždy Nejvyšší soud České republiky.“[21] Lze tedy říct, že ve srovnání s obnovou řízení má stížnost pro porušení zákona na jednu stranu širší uplatnění, když na jejím základě lze napravovat vyjma skutkových vad rovněž vady právní, nicméně na druhou stranu jediným oprávněným k podání tohoto mimořádného opravného prostředku je toliko ministr spravedlnosti, a tudíž se jedná spíše o jeho výsadu.

[20] Chmelík, J. et al. Trestní řízení. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 395

[21] Šámal, P., Musil, J., Kuchta, J. a kol. Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 792

Ministr spravedlnosti není povinen stížnost pro porušení zákona podat, a je čistě na jeho úvaze, zda zájem na důsledném dodržování zákona převažuje nad zájmem na stabilitě pravomocného a vykonatelného rozhodnutí soudu nebo státního zástupce.[22] Obviněný tak může podat pouze podnět k podání stížnosti pro porušení zákona, ale zásadně ji nemůže sám podat.

Lze tak uzavřít, že podaní stížnosti pro porušení zákona je právem, nikoliv povinností, ministra spravedlnosti, přičemž neexistuje žádný jiný subjekt, který by byl ze zákona oprávněn takovou stížnost podat. Jedná se tak o velmi silnou ingerenci státu do soudnictví, které má být jinak pokud možno zcela nezávislé.

Řešený případ:

V předmětné kauze obviněný podal již celkem 5 podnětů adresovaných Ministerstvu spravedlnosti ČR k podání stížnosti pro porušení zákona, nicméně dosud bylo ze strany Ministerstva spravedlnosti reagováno pouze vyrozuměním o postoupení všech pěti podnětů Nejvyššímu státnímu zastupitelství v Brně k prošetření podle ustanovení § 466 TŘ.

1.4.3. Obnova řízení

„Obnova řízení je mimořádným opravným prostředkem, kterým lze napadnout některá pravomocná rozhodnutí, jimiž skončilo trestní stíhání.“[23] Z tohoto tedy hned plyne první podmínka obnovy řízení, a sice že muselo proběhnout trestní stíhání, resp. ohledně konkrétního skutku muselo dojít k zahájení trestního stíhání konkrétní osoby dle ustanovení § 160 odst. 1 TŘ. Obnova řízení pak „slouží k odstranění nedostatků ve **skutkovém** zjištění, na němž je rozhodnutí založeno, a to v těch případech, kdy příčiny zjištěných nedostatků vyšly najevo až po právní moci rozhodnutí a spočívají v nových skutečnostech nebo nových důkazech a dalších zákonem stanovených nových okolnostech, přičemž zásadně nezáleží na

[22] Chmelík, J. et al. Trestní řízení. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 395
[23] Chmelík, J. et al. Trestní řízení. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 399

tom, jestli byly či nebyly takové skutečnosti nebo důkazy v původním řízení známy obviněnému.“[24]

V této části diplomové práce se zaměřím pouze na zásadní rozdíly mezi obnovou řízení a ostatními mimořádnými opravnými prostředky, jakož i opravnými prostředky vůbec, neboť ostatní aspekty obnovy řízení budou obsahem následujícího textu.

Primárním a nejpodstatnějším rozdílem mezi obnovou řízení a dovoláním je tedy skutečnost, že dovolání slouží k odstranění vad právních, zatímco obnova řízení k nápravě vad skutkových. Dalším rozdílem je pak okruh osob, které jsou oprávněny tento mimořádný opravný prostředek podat, a sice lze konstatovat, že v případě obnovy řízení je tento okruh podstatně širší. Pokud jde o stížnost pro porušení zákona, tato je aplikovatelná pro nápravu jak vad skutkových tak i právních, a tedy co do možnosti náprav nejrůznějších vad rozhodnutí je její použitelnost širší, když na druhou stranu stížnost pro porušení zákon může podat pouze ministr spravedlnosti, a tedy v případě obnovy řízení je zase podstatně širší okruh oprávněných osob k podání takového návrhu.

Řešený případ:

V řešeném případu podal obviněný již celkem čtyři návrhy na povolení obnovy řízení, přičemž první tři byly projednány společně jako jeden návrh a o čtvrtém návrhu bylo rozhodnuto samostatně.

V prvním případě byl návrh na povolení obnovy zamítnut usnesením Krajského soudu v Plzni ze dne 2. 10. 2015, č.j. 2 T 7/2014 – 823 z důvodu podle ustanovení § 283 písm. d) TŘ. Proti tomuto usnesení byla podána stížnost, která byla zamítnuta usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 2. 12. 2015, č.j. 2 To 100/2015 – 866 podle ustanovení § 148 odst. 1 písm. c) TŘ.

[24] Šámal, P., Musil, J., Kuchta, J. a kol. Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 792

Ve druhém případě byl návrh na povolení obnovy zamítnut usnesením Krajského soudu v Plzni ze dne 28. 1. 2016, č.j. 2 T 7/2014 – 909, a to ze stejného důvodu jako v prvním případě.

V obou shora uvedených případech obviněný navrhoval jako nový důkaz mimo jiné svědeckou výpověď poškozené, která v hlavním líčení nebyla vyslechnuta, přičemž nalézací soud se „spokojil“ s přečtením jejích dvou předchozích výpovědí z přípravného řízení. Při rozhodování o návrhu na povolení obnovy pak soud shledal, že se nejedná o nový důkaz, který by sám o sobě nebo ve spojení s jinými důkazy mohl odůvodnit jiné rozhodnutí o vině. Takový postup lze přitom spatřovat jako správný, neboť pokud je jakýkoliv důkaz obsažen ve spise, pak se má za to, že byl soudu v původním řízení znám, a tudíž nemůže být použit jako důkaz „nový“, ledaže by došlo k podstatné změně jeho obsahu.

2. VZNIK A VÝVOJ INSTITUTU OBNOVY ŘÍZENÍ

Institut obnovy řízení jakožto mimořádného opravného prostředku se objevuje již v **trestním řádu z roku 1850**. Jak uvádí Šámal: „V případě, že rozsudek nabyl právní moci, bylo možno při uvedení nových skutečností nebo důkazů žádat o obnovu trestního řízení.“[25]**.** Níže proto budu analyzovat, jakým způsobem se institut obnovy řízení vyvíjel, resp. jakým způsobem „dospěl“ tento institut do dnešní podoby.

2.1. Glaserův trestní řád č. 119/1873 ř. z.

Glaserův trestní řád č. 119/1873 ř. z. (název nese dle svého autora prof. Glasera) v zásadě zachoval velmi podobnou právní úpravu opravných prostředků (tedy včetně obnovy trestního řízení) tak, jak ji upravoval trestní řád z roku 1850, kterému se však v této práci nikterak věnovat nebudu.[26] Glaserův trestní řád ve své podstatě realizoval ustanovení Prosincové ústavy vydané 21. prosince 1867, přičemž tento trestní řád kromě vlastního trestního procesu upravil i organizaci soudnictví. Zajímavostí pak bezpochyby je, že dle Glaserova trestního řádu byla pravomoc všech okresních soudů omezena toliko na stíhání přestupků.[27]

Návrh na obnovu trestního řízení (§ 358 a násl. trestního řádu č. 119/1873 ř. z.) byl v tomto trestním řádu typickým mimořádným opravným prostředkem, který směřoval proti skutkovým okolnostem případu, když uvedením nových skutečností se snažil zpochybnit správnost skutkového základu pravomocného rozhodnutí. Podle tehdejší právní úpravy zásadně nenapadal žádné právní vady rozhodnutí.

[25] Šámal. P.: Opravné prostředky v trestním řízení. Stížnost pro porušení zákona. Obnova řízení. 1. vydání. C. H. Beck, Praha 1999, s. 39
[26] Šámal. P.: Opravné prostředky v trestním řízení. Stížnost pro porušení zákona. Obnova řízení. 1. vydání. C. H. Beck, Praha 1999, s. 39
[27] Jánošíková, Petra; Knoll, Vilém; Rundová, Alena. Mezníky českých právních dějin. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, s. 97

Tehdejší trestní řád rozlišoval: (i) obnovu ve prospěch obžalovaného a (ii) obnovu v neprospěch obžalovaného.[28]

Obnova trestního řízení ve prospěch obžalovaného byla možná v určitých konkrétních případech:

a) prokázalo-li se, že jeho odsouzení bylo způsobeno paděláním listiny nebo křivým svědectvím nebo podplácením nebo nějakým jiným trestným činem třetí osoby (tedy nikoli odsouzeného),
b) uvedl-li nové skutečnosti nebo důkazní prostředky (tj. v dřívějším hlavním přelíčení neuvedené, byť navrhovateli i známé), jež samy o sobě nebo ve spojení s důkazy dříve provedenými se jevily způsobilými odůvodnit jeho zproštění nebo odsouzení pro nějaký trestný čin, jenž spadá pod mírnější trestní zákon, nebo
c) byly-li odsouzeny pro tentýž čin dvě nebo více osob různými nálezy a bylo-li při srovnání těchto nálezů, jakož i skutečností, jež jsou jim podkladem, nutné míti za to, že některá z těchto osob nebo několik z nich jsou nevinny.[29]

Z těchto shora uvedených důvodů obnovy řízení ve prospěch obžalovaného se dnešnímu pojetí obnovy řízení nejvíce přibližuje důvod obnovy ad b), který je co do textového vyjádření zčásti podobný ustanovení § 278 odst. 1 TŘ.

Obnova trestního řízení v neprospěch obžalovaného pak byla možná jen:

a) bylo-li řízení proti němu skončeno zastavením, zamítnutím obžaloby nebo upuštěním od ní,
b) byl-li pravomocným rozsudkem osvobozen, anebo
c) byl-li odsouzen podle mírnějšího zákona trestního, než podle kterého správně měl být odsouzen.

[28] ŠÁMAL. P.: Opravné prostředky v trestním řízení. Stížnost pro porušení zákona. Obnova řízení. 1. vydání. C. H. Beck, Praha 1999, s. 40
[29] ŠÁMAL. P.: Opravné prostředky v trestním řízení. Stížnost pro porušení zákona. Obnova řízení. 1. vydání. C. H. Beck, Praha 1999, s. 40

Ve všech těchto případech mohl být návrh podán jen tehdy, jestliže trestnost činu dosud nezanikla promlčením.[30]

Z hlediska podmínek obnovy řízení v neprospěch obžalovaného je zřejmé, že v tehdejším trestním řádu oproti současné právní úpravě existovala širší možnost uplatnění tohoto institutu, neboť návrh na obnovu řízení v neprospěch obžalovaného mohl být podán po celou promlčecí dobu a v případech ad a) a ad b) mohl takový návrh kromě státního zástupce podat rovněž soukromý žalobce (nikoliv však soukromý účastník).[31]

Pro úplnost výkladu k tomuto trestním řádu je nutné dodat, že tento znal mimo „klasické obnovy řízení" rovněž tzv. **mimořádnou obnovu řízení trestního neboli mimořádnou revisi.** Storch k tomu uvádí: „Opravné prostředky řádné neposkytují žádné pomoci proti takovým soudním rozhodnutím, jichžto nespravedlivost zakládá se v tom, že skutkový jejich podklad jest nesprávný. Rovněž obnovou řízení trestního nelze tu zjednati nápravy, nedostává-li se zvláštních pro ni stanovených podmínek a zejména nových skutečností nebo průvodů. Pro takové zcela mimořádné případy určena jest mimořádná obnova řízení trestního neboli mimořádná revise. Význačnou zvláštností tohoto opravného prostředku jest, že přísluší výhradně soudu kassačnímu, kterýž ho užívá jen v případech výjimečných a úplně z vlastního podnětu, nejsa v tom odkázán k návrhům stran. Ano, osoby soukromé jsou z práva, domáhati se toho, aby kassační soud mimořádné revise užil, naprosto vyloučeny." a dále „Od obnovy řízení trestního tato mimořádná revise rozeznává se tím, že nevyhledává se k ní pravidelných podmínek obnovy, zejména nových skutečností a průvodů;[32]

Úprava opravných prostředků podle trestního řádu č. 119/1873 ř. z. platila s dílčími v podstatě nevýznamnými změnami na území dnešní České republiky až do vydání

[30] ŠÁMAL. P.: Opravné prostředky v trestním řízení. Stížnost pro porušení zákona. Obnova řízení. 1. vydání. C. H. Beck, Praha 1999, s. 41
[31] Šámal. P.: Opravné prostředky v trestním řízení. Stížnost pro porušení zákona. Obnova řízení. 1. vydání. C. H. Beck, Praha 1999, s. 41
[32] Storch, František: Řízení trestní rakouské, díl II., částka druhá, nákladem právnické jednoty v Praze, Praha 1896 (reprint původního vydání – vydává Wolters Kluwer ČR, a.s., Praha 2011), s. 578 - 579

zákona č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví, resp. **zákona č. 87/1950 Sb., trestního řádu**.[33]

Rakousko – uherské trestní předpisy, stejně tak jako ostatní právní předpisy, byly po první světové válce recipovány tzv. „recepční normou“ obsaženou v zákoně č. 11/1918 Sb. z. a n., a tudíž se staly součástí československého právního řádu.[34]

2.2. Zákon č. 87/1950 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

Na podzim roku 1948 byla vyhlášena tzv. právnická dvouletka, jejímž cílem bylo připravit návrhy norem, resp. právních předpisů, které by přinesly změnu celého právního systému jako celku, a do jejího rámce bylo zařazeno i zpracování nového trestního zákoníku a nového trestního řádu. Dne 12. července 1950 byly Národním shromážděním přijaty osnovy čtyř trestněprávních předpisů, přičemž jedním z nich byl i trestní řád č. 87/1950 Sb., vypracovaný podle sovětské doktríny „o zostřování třídního boje v období budování socialismu.“[35]

Dle trestního řádu z roku 1950 byly mimořádnými opravnými prostředky směřujícími proti pravomocným rozhodnutím **stížnost pro porušení zákona** a **obnova řízení** (§ 220 a násl.).[36]

Obnova řízení byla přípustná pouze do **pravomocného rozsudku** (odsuzujícího nebo zprošťujícího) **a usnesení soudu o zastavení trestního stíhání**, pokud vyšly najevo skutečnosti nebo důkazy soudu dříve neznámé, které by mohly odůvodnit jiné rozhodnutí o vině nebo o trestu, anebo vyšlo-li najevo, že se prokurátor nebo soudce v původním řízení dopustil trestného **porušení úřední povinnosti** (trestného činu, ale **i přestupku či disciplinárního deliktu**), které mohlo mít vliv

[33] Šámal. P.: Opravné prostředky v trestním řízení. Stížnost pro porušení zákona. Obnova řízení. 1. vydání. C. H. Beck, Praha 1999, s. 43
[34] Jánošíková, Petra; Knoll, Vilém; Rundová, Alena. Mezníky českých právních dějin. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, s. 99
[35] Jánošíková, Petra; Knoll, Vilém; Rundová, Alena. Mezníky českých právních dějin. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, s. 162
[36] Šámal. P.: Opravné prostředky v trestním řízení. Stížnost pro porušení zákona. Obnova řízení. 1. vydání. C. H. Beck, Praha 1999, s. 43

na rozhodnutí. V neprospěch obviněného mohl navrhnout obnovu řízení jen prokurátor. Ve prospěch obviněného tak mohly učinit mimo něj i osoby, které mohly v jeho prospěch podat odvolání, přičemž tyto osoby tak mohly učinit i po jeho smrti.[37]

Na základě shora uvedeného je patrné, že právní úprava obnovy řízení obsažená v trestním řádu z roku 1950 se do určité míry začala přibližovat současné úpravě (nutno brát s jistým odstupem), nicméně přesto lze vypozorovat určité rozdíly. Pokud zcela pomineme dobový kontext, pak jedním z nejvýznamnějších rozdílů byl důvod obnovy řízení spočívající v porušení úřední povinnosti **prokurátora nebo soudce** v původním řízení, přičemž dle trestního řádu z roku 1950 postačovalo, že takové porušení naplnilo znaky **přestupku nebo disciplinárního deliktu**. Podle současné právní úpravy je důvodem pro obnovu řízení již pouze skutečnost, že **policejní orgán, státní zástupce nebo soudce** v původním řízení porušil svoje povinnosti jednáním zakládajícím **trestný čin** (srov. § 278 odst. 4 TŘ).

Za pozornost rovněž stojí institut **tzv. zkráceného řízení**, který umožňoval se souhlasem prokurátora a obviněného konat hlavní líčení ihned po vyhlášení usnesení o povolení obnovy, pokud se oprávněné osoby výslovně vzdaly stížnosti proti němu.[38] Takový institut byl pak dle mého názoru bezpochyby účelným prvkem v případech, kdy bylo obviněnému v plném rozsahu vyhověno, resp. kdy takto podaný návrh byl zcela ve prospěch obviněného. V ostatních případech o tom však lze poměrně silně pochybovat.

Trestní řád z roku 1950 dále co do obnovy řízení upravoval v ustanovení § 223 odst. 2 *beneficium cohaesionis* ve prospěch spoluobviněného, kterému prospíval důvod povolení obnovy řízení. Po nabytí právní moci rozhodnutí o povolení obnovy pokračovalo řízení v tzv. obnoveném řízení na podkladě původní žaloby, pokud prokurátor nevzal žalobu zpět, čímž se věc vrátila do stavu vyšetřování. V obnoveném řízení dále platil i zákaz *reformationis in peius* ohledně trestu,

[37] Šámal. P.: Opravné prostředky v trestním řízení. Stížnost pro porušení zákona. Obnova řízení. 1. vydání. C. H. Beck, Praha 1999, s. 43 - 44
[38] Šámal. P.: Opravné prostředky v trestním řízení. Stížnost pro porušení zákona. Obnova řízení. 1. vydání. C. H. Beck, Praha 1999, s. 44

jestliže obnova řízení byla povolena jen ve prospěch obviněného (§ 225 odst. 2).[39] Lze tak shrnout, že již v trestním řádu z roku 1950 byly zakomponovány některé zásady mimořádných opravných prostředků podobně, jak je tomu v současnosti.

2.3. Zákon č. 64/1956 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

Trestní řád z roku 1956 přinesl v úpravě obnovy řízení určité změny. Zejména **byla rozšířena možnost podat návrh i na věci, v nichž trestní stíhání bylo zastaveno usnesením prokurátora**. Trestní řád z roku 1956 dále také upravoval možnost podat **návrh na obnovu řízení pouze ohledně výroku o přiznaném nároku na náhradu škody**, kdy k rozhodnutí o takovém návrhu byl příslušný lidový soud s pravomocí ve věcech občanskoprávních.[40]

Oproti trestnímu řádu z roku 1950 byla omezena možnost obnovy řízení do výroku o trestu, kdy původně uložený trest by musel být v očividném nepoměru ke stupni nebezpečnosti činu pro společnost. U rozhodnutí prokurátora o zastavení trestního stíhání musely být nově najevo vyšlé skutečnosti nebo důkazy takové kvality, aby mohly odůvodnit podání obžaloby. V případě druhého důvodu obnovy řízení již, na rozdíl od předchozí právní úpravy, **nebylo důvodem obnovy porušení úřední povinnosti menší závažnosti než trestný čin**, přičemž však na rozdíl od předchozí úpravy nebylo třeba zkoumat, zda porušení úřední povinnosti trestným činem mohlo mít vliv na původní rozhodnutí.[41]

Na závěr této části lze tak uzavřít, že institut obnovy řízení prodělal více než staletý vývoj, který do určité míry vyvrcholil přijetím **zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)**, účinným od 1. 1. 1962. V žádném případě však nelze hovořit o tom, že by tento vývoj byl završen, a to už jen s ohledem na plánovanou rekodifikaci trestního práva procesního. Naopak tak lze očekávat, že se obnova

[39] Šámal. P.: Opravné prostředky v trestním řízení. Stížnost pro porušení zákona. Obnova řízení. 1. vydání. C. H. Beck, Praha 1999, s. 44
[40] Šámal. P.: Opravné prostředky v trestním řízení. Stížnost pro porušení zákona. Obnova řízení. 1. vydání. C. H. Beck, Praha 1999, s. 45
[41] Šámal. P.: Opravné prostředky v trestním řízení. Stížnost pro porušení zákona. Obnova řízení. 1. vydání. C. H. Beck, Praha 1999, s. 45 - 46

řízení, stejně tak jako celé trestní řízení, bude nadále vyvíjet v duchu moderního trestního práva.

3. PRÁVNÍ ÚPRAVA OBNOVY ŘÍZENÍ

V současné době je obnova řízení, jakož i celé trestní řízení, upraveno **zákonem č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)**, účinným od 1. 1. 1962. K tomu je však nutno podotknout, že zákon za dobu své více než čtyřicetileté existence (účinnosti) prodělal několik desítek novel, a tudíž se jeho podoba v současné době od té z roku 1961 podstatným způsobem liší.

Právní úprava obnovy řízení je obsažena v ustanoveních § 277 až 289 trestního řádu, přičemž úvodní ustanovení týkající se obnovy řízení, tedy § 277 TŘ, podává **taxativní výčet rozhodnutí, proti kterým je možno mimořádného opravného prostředku obnovy řízení využít:**

Skončilo-li trestní stíhání vedené proti určité osobě ***pravomocným rozsudkem, pravomocným trestním příkazem, pravomocným usnesením o zastavení trestního stíhání, pravomocným usnesením o podmíněném zastavení trestního stíhání, pravomocným usnesením o schválení narovnání nebo pravomocným usnesením o postoupení věci jinému orgánu****, lze v trestním stíhání téže osoby pro týž skutek pokračovat, pokud nebylo takové rozhodnutí zrušeno v jiném předepsaném řízení, jen byla-li povolena obnova trestního řízení. Před povolením obnovy lze k zajištění důkazního materiálu a k zajištění osoby obviněného provádět vyšetřovací úkony jen v mezích ustanovení této hlavy.*

Hned toto úvodní ustanovení je však poměrně zavádějící, a to zejména s ohledem na usnesení o podmíněném zastavení trestního stíhání, neboť v tomto případě jde o rozhodnutí v rámci trestního řízení, které připouští možnost v trestním stíhání pokračovat i za jiných podmínek, než za podmínek obnovy řízení, a sice v případě, že osoba, proti které je vedeno trestní stíhání, se tzv. neosvědčila.

Dle ustanovení § 308 odst. 1 TŘ totiž rozhodne soud a v přípravném řízení státní zástupce, že se obviněný osvědčil, jestliže v průběhu zkušební doby vedl řádný život, splnil povinnost nahradit způsobenou škodu, vydat bezdůvodné obohacení nebo jinou povinnost, k jejímuž splnění se zavázal, a vyhověl i dalším uloženým omezením. Jinak rozhodne, a to případně i během zkušební doby, **že se neosvědčil a že se v trestním stíhání pokračuje**. Je tedy zřejmé, že existuje určitý rozpor mezi ustanovením § 277 a § 308 odst. 1 TŘ, který tak ve svém důsledku způsobuje poměrnou nekonzistentnost trestního řádu, což je v oblasti veřejného práva (a tím spíše v oblasti trestního práva procesního) rozhodně nežádoucí.

Na druhé straně je však nutné podotknout, že v minulosti praxe v souvislosti s podmíněným zastavením trestního stíhání řešila podstatně závažnější problém, a to s ohledem na skutečnost, že usnesení o podmíněném zastavení trestního stíhání není konečným rozhodnutím ve věci. Tento problém byl odstraněn až s přijetím novely trestního řádu provedené zákonem č. 265/2001 Sb., účinným od 1. 1. 2002.

„Právní úprava zde vyřešila nejednotný postup praxe v situaci, kdy bylo trestní stíhání obviněného soudem podmíněně zastaveno a stanovena zkušební doba v rozmezí od šesti měsíců do dvou let, přičemž důvody pro obnovu se vyskytly již v průběhu této doby a vznikaly pochybnosti, zda je nutno vyčkat rozhodnutí podle § 308 odst. 3 či nikoli. Podle této výslovné úpravy tedy je možno návrh na povolení obnovy podat již v průběhu zkušební doby či po jejím skončení před rozhodnutím podle § 308 odst. 3, vyjdou-li najevo nové skutečnosti nebo důkazy, které by samy o sobě nebo ve spojení se skutečnostmi a důkazy dříve známými mohly vést k závěru, že je namístě v trestním stíhání pokračovat.“[42]

3.1. Charakteristické rysy obnovy řízení

Obnova řízení je mimořádným opravným prostředkem, který směřuje proti určitým v zákoně vyjmenovaným pravomocným rozhodnutím ve věci samé. Jejím účelem je odstranit **nedostatky ve skutkovém zjištění** pravomocného rozsudku, pravomocného trestního příkazu, pravomocného usnesení o zastavení trestního

42 Šámal, P. a kol.: Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3388

stíhání, pravomocného usnesení o postoupení věci jinému orgánu nebo pravomocnému usnesení o podmíněném zastavení trestního stíhání v těch případech, kdy příčiny zjištěných nedostatků vyšly najevo teprve po právní moci původního rozhodnutí.[43]

„Příčinami jsou zde **nové skutečnosti nebo důkazy**, které odůvodňují tento mimořádný průlom do nezměnitelnosti a závaznosti rozhodnutí vydaných v trestním řízení jako atributů jejich právní moci. Jsou-li dány zákonem stanovené důvody obnovy řízení a není-li obnova vyloučena, je její povolení obligatorní.“[44] K tomu je však nutné doplnit ještě další dvě podmínky obnovy řízení, a sice návrh na povolení obnovy řízení musí být podán osobou k tomu oprávněnou a rovněž musí být zachována totožnost skutku. Za splnění těchto de facto čtyř podmínek obnovy řízení pak příslušný soud obnovu řízení povolit musí.

3.2. Principy a zásady obnovy řízení

3.2.1. Specifické principy obnovy řízení

Specifickými principy opravného řízení se v teorii i v praxi rozumí pravidla, která mají na jedné straně obecný charakter, ale přitom se uplatňují jen v řízení o opravných prostředcích, jež tvoří zvláštní stadium trestního řízní.[45] V této souvislosti se samozřejmě nabízí polemika, zdali řízení o opravných prostředcích vůbec je stadiem trestního řízení, když stadia trestního řízení jsou jednotlivé časové úseky, které na sebe časově i logicky navazují. Každopádně taková úvaha není zcela předmětem této práce a nadále se budu zabývat jednotlivými principy z pohledu jejich uplatnění v rámci toho kterého mimořádného opravného prostředku

Mezi specifické principy opravného řízení jako takového tedy patří revizní princip, apelační princip, kasační princip, devolutivní účinek, suspenzivní účinek,

[43] Šámal, P., Musil, J., Kuchta, J. a kol. Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 877
[44] Šámal, P. a kol.: Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 3374 s.
[45] Šámal. P.: Opravné prostředky v trestním řízení. Stížnost pro porušení zákona. Obnova řízení. 1. vydání. C. H. Beck, Praha 1999, s. 46

beneficium cohaesionis a zákaz reformationis in peius, které se v každém jednotlivém opravném prostředku vyskytují v takové míře, jakou vyžaduje samotná podstata takového opravného prostředku.

Revizní princip se u obnovy řízení prakticky nevyskytuje, neboť při podání tohoto opravného prostředku se nepřezkoumává správnost rozhodnutí ve věci samé, ale pouze, zda tu jsou ve smyslu § 278 TŘ předpoklady pro nové řízení ve věci.[46] Opačný postup soudu by navíc ve světle judikatury Ústavního soudu byl považován za defektní.[47]

Apelační a kasační princip jsou dva principy, které se rozlišují z hlediska způsobu vyřizování toho kterého opravného prostředku. V rámci obnovy řízení se uplatňuje **pouze kasační princip**, neboť o ní zásadně rozhoduje soud, který ve věci rozhodl v prvním stupni.[48] Nerozhoduje o ni tedy soud instančně nadřízený, jak by to možná s ohledem na nepodjatost soudu bylo vhodnější. Kasační princip se pak projevuje tak, že orgán jednající o opravném prostředku, když zjistí nesprávnost napadeného rozhodnutí, jej zruší a věc vrátí, resp. přikáže, k novému projednání a rozhodnutí. Na tomto místě si je však nutné uvědomit, že soud de facto v takovém případě napadené rozhodnutí zruší a věc vrátí, resp. přikáže sám sobě. Uplatnění kasačního principu tak znamená zdůraznění zásady, že **těžiště trestního procesu je v řízení před orgánem prvního stupně, kde se v nejširší míře uplatňují základní zásady trestního řízení a dochází k nejširšímu uplatnění výchovného a preventivního účinku trestního řízení.**[49]

Devolutivní účinek návrh na povolení obnovy zásadně nemá, a to z toho důvodu, že se v řízení o povolení obnovy řeší převážně otázky skutkové, k jejichž přezkoumávání má zpravidla lepší podmínky soud prvního stupně, když se má rozhodnout, zda je při splnění podmínek obnovy řízení nutno konat obnovené trestní řízení, v němž by pak bylo možno přihlédnout k nově najevo vyšlým

[46] Šámal, P.: Opravné prostředky v trestním řízení. Stížnost pro porušení zákona. Obnova řízení. 1. vydání. C. H. Beck, Praha 1999, s. 47-48
[47] Nález Ústavního soudu ČR ze dne 24. 2. 2009, sp. zn. I. ÚS 2517/08-1
[48] Šámal. P.: Opravné prostředky v trestním řízení. Stížnost pro porušení zákona. Obnova řízení. 1. vydání. C. H. Beck, Praha 1999, s. 49-50
[49] Šámal. P.: Opravné prostředky v trestním řízení. Stížnost pro porušení zákona. Obnova řízení. 1. vydání. C. H. Beck, Praha 1999, s. 48

skutečnostem nebo důkazům.[50] Je tak zřejmé, že devolutivní účinek v tomto případě velmi úzce souvisí s kasačním principem.

Suspenzivní účinek znamená, že podaný opravný prostředek má za následek odklad výkonu rozhodnutí. Podání návrhu na povolení obnovy řízení má suspenzivní účinek jen tehdy, jestliže tak rozhodne soud vzhledem k povaze skutečností a důkazů, jež nově vyšly najevo. Dle ust. § 282 odst. 3 TŘ může totiž soud vzhledem k povaze skutečností a důkazů, jež nově vyšly najevo, odložit nebo přerušit výkon trestu pravomocně uloženého v původním řízení.

Beneficium cohaesionis (dobrodiní záležející v souvislosti) je principem, jehož podstatou je změna rozsudku i ve prospěch té osoby, která opravný prostředek nepodala, jestliže ji prospívá důvod, pro který byl změněn rozsudek ve prospěch osoby, která opravný prostředek podala.[51] V případě obnovy řízení je tento princip vyjádřen v ustanovení § 285 TŘ: Jestliže soud povolí obnovu ve prospěch obviněného z důvodů, které prospívají také některému spoluobviněnému nebo zúčastněné osobě, povolí zároveň obnovu též v jejich prospěch.

Zákaz reformationis in peius (zákaz změny k horšímu) vyjadřuje požadavek zákazu zhoršení postavení osoby, která podala opravný prostředek nebo v jejíž prospěch byl opravný prostředek podán jinou oprávněnou osobou, a to včetně následujícího řízení po případném zrušení napadeného rozhodnutí a vrácení či přikázání věci k novému projednání.[52] U obnovy řízení je tento princip vyjádřen v § 289 b) TŘ, které stanoví, že byla-li povolena obnova jen ve prospěch obviněného, nesmí mu být novým rozsudkem uložen trest přísnější, než jaký mu byl uložen původním rozsudkem. Zákaz reformationis in peius se tedy vztahuje pouze na trest, nikoliv vinu, a tudíž není v zásadě absolutně vyloučeno, aby byla povolena obnova řízení pouze ve prospěch obviněného, který však v rámci obnoveného řízení bude uznán vinným z těžšího trestného činu, než z kterého byl uznán vinným

[50] Šámal. P.: Opravné prostředky v trestním řízení. Stížnost pro porušení zákona. Obnova řízení. 1. vydání. C. H. Beck, Praha 1999, s. 50
[51] Šámal. P.: Opravné prostředky v trestním řízení. Stížnost pro porušení zákona. Obnova řízení. 1. vydání. C. H. Beck, Praha 1999, s. 52
[52] Šámal. P.: Opravné prostředky v trestním řízení. Stížnost pro porušení zákona. Obnova řízení. 1. vydání. C. H. Beck, Praha 1999, s. 54

v původním řízení, nicméně s ohledem na zákaz reformationis in peius mu přesto nebude možné uložit těžší trest než v původním řízení.

V případě principů uplatňovaných u obnovy řízení lze tak shrnout, že se v plné míře uplatňuje zákaz reformationis in peius (co do trestu) a beneficium cohaesionis, neboť pokud je podán návrh na povolení obnovy řízení pouze ve prospěch obviněného, nikdy podání takového opravného prostředku nesmí zhoršit jeho postavení obviněného a dále, svědčí-li prospěch z podaného opravného prostředku dalším spoluobviněným nebo zúčastněné osobě, soud zásadně vždy povolí obnovu řízení rovněž u těchto osob, ačkoliv samy návrh na povolení obnovy nepodali.

3.2.2. Základní zásady obnovy řízení

Pokud jde o základní zásady obnovy řízení, lze konstatovat, že tyto jsou do značné míry obdobné jako v případě „standardního“ trestního řízení. Rovněž v řízení o tomto mimořádném opravném prostředku zaujímají ve větší či menší míře své místo zásada stíhání jen ze zákonných důvodů, zásada presumpce neviny, zásada oficiality, zásada legality, zásada rychlosti řízení, zásada přiměřenosti, zásada materiální pravdy, zásada vyhledávací či zásada volného hodnocení důkazů. Popisovat a analyzovat jednotlivé zásady však není zcela předmětem této práce, a proto se níže zaměřím pouze na dvě z uvedených, které mají zásadní význam pro obnovu řízení.

Dle mého názoru je obnova řízení jakožto mimořádný opravný prostředek nejvyšší možnou zárukou **zásady materiální pravdy**, která je vyjádřena v ustanovení § 2 odst. 5 TŘ jako povinnost orgánů činných v trestním řízení postupovat v souladu se svými právy a povinnostmi uvedenými v tomto zákoně a za součinnosti stran tak, aby byl zjištěn **skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti**, a to v rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodnutí, přičemž ani doznání obviněného nezbavuje orgány činné v trestním řízení povinnosti přezkoumat všechny podstatné okolnosti případu. Jedná se tedy o zásadu, jejíž obsahem je určitý cíl, a sice dosažení takového stavu, kdy je v rámci trestního řízení rozhodováno pouze na základě dostatečně zjištěného skutkového stavu, a nikoliv pouze na základě domněnek či nejistých tvrzeních samotného obviněného. Zásada materiální pravdy

je tak určující pro samotný smysl institutu obnovy řízení, který spočívá v odstranění klíčových vad ve skutkových zjištěních, která tvoří podklad pro rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení.

Druhou mimořádně významnou zásadou v rámci obnovy řízení je pak **zásada presumpce neviny**. U obnovy řízení, která směřuje proti zprošťujícímu rozsudku nebo proti usnesení o zastavení trestního stíhání, popř. usnesení o postoupení věci jinému orgánu se i v řízení o tomto mimořádném opravném prostředku uplatní zásada presumpce neviny v plném rozsahu, neboť tato vina obviněného zatím nebyla jednoznačně vyslovena. U obnovy řízení, která je podávána proti odsuzujícímu rozsudku, se z povahy věci zásada presumpce neviny neuplatní, neboť až do okamžiku, kdy je na základě přezkumného řízení napadený rozsudek zrušen, stále trvají účinky pravomocného odsuzujícího rozsudku. K obnovení presumpce neviny v případě podání návrhu na povolení obnovy dochází až zrušením odsuzujícího rozsudku.[53] Na druhou stranu je však třeba si uvědomit, že již pouhým podáním návrhu na povolení obnovy ve prospěch obviněného je do určité míry nastolena otázka viny obviněného, byť o této nemůže soud v rámci obnovovacího řízení nikterak rozhodovat. Takový návrh na povolení obnovy řízení ve prospěch obviněného lze navíc podat kdykoliv v průběhu výkonu trestu, stejně tak jako po jeho úplném vykonání a zákon dokonce předpokládá podání návrhu na povolení obnovy ve prospěch obviněného i po jeho smrti například ze strany jeho rodinných příslušníků. Prakticky lze tedy otázku viny obviněného nastolit absolutně kdykoliv, a teoreticky je proto možné výkladem ad absurdum dovodit, že zásada presumpce neviny je tu dána stále, přičemž od okamžiku nabytí právní moci odsuzujícího rozsudku do pravomocného usnesení o zrušení takového rozsudku v rámci řízení o povolení obnovy se její účinky pouze zeslabují. Ačkoliv se nepochybně jedná o kontroverzní názor, zcela jistě lze přisvědčit tomu, že pouze ve výjimečných případech lze s naprostou jistotou konstatovat, že je osoba vinna ze spáchání určitého trestného činu, neboť orgány činné v trestním řízení provádí vyšetřování zpětně a zprostředkovaně, resp. nejsou téměř nikdy přítomny spáchání trestného činu, a určitá míra pochybností tak může být dána téměř kdykoliv.

[53] Šámal. P.: Opravné prostředky v trestním řízení. Stížnost pro porušení zákona. Obnova řízení. 1. vydání. C. H. Beck, Praha 1999, s. 61

3.3. Předmět obnovy

Předmětem obnovy je trestní řízení, resp. trestní stíhání, které skončilo určitým rozhodnutím ve věci. Konkrétním předmětem obnovy je pak to samotné rozhodnutí, neboť právě to je návrhem na povolení obnovy jakožto mimořádným opravným prostředkem napadáno. Obnova řízení je přípustná jen proti taxativně stanoveným pravomocným rozhodnutím, přičemž jejich okruh je vymezen v ustanovení § 277 ve spojení s ustanovením § 278, a jedná se o tato rozhodnutí ve věci samé:

a) **rozsudek odsuzující**, jímž se rozumí i pravomocný rozsudek, kterým byla schválena dohoda o vině a trestu, nebo **rozsudek zprošťující**,
b) **trestní příkaz**,
c) **usnesení soudu nebo státního zástupce o zastavení trestního stíhání**, včetně schválení narovnání a odstoupení od trestního stíhání mladistvého, které je také spojeno se zastavením trestního stíhání,
d) **usnesení soudu nebo státního zástupce o podmíněném zastavení trestního stíhání** a
e) **usnesení soudu nebo státního zástupce o postoupení věci jinému orgánu**.

Obnova řízení je přípustná i proti rozhodnutí Nejvyššího soudu o dovolání, jakož i o stížnosti pro porušení zákona, pokud jde o některé z rozhodnutí, které lze podřadit pod písm. a) až e).[54] Obnova řízení jako mimořádný opravný prostředek je tedy přípustná i proti rozhodnutím o ostatních mimořádných opravných prostředcích, pokud těmito byla napadnuta rozhodnutí, proti kterým je obnova řízení možná. To však neplatí opačně, resp. rozhodnutí o povolení či zamítnutí obnovy řízení nelze napadnout dovoláním.[55] Zároveň však není vyloučeno, aby takové rozhodnutí bylo napadeno ústavní stížností. Tak tomu bylo například u v České republice mediálně velmi známého odsouzeného J. K., který mimo jiné brojil ústavní stížností proti usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 8. března 2006 čj. 1 Nt 351/2004-984, kterým byl zamítnut jeho návrh na povolení obnovy řízení a usnesení Vrchního

[54] Šámal, P., Musil, J., Kuchta, J. a kol. Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 878
[55] např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 3. 9. 2002, sp. zn. 3 Tdo 438/2002, uveřejněné pod č. 36 / 2003 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, dostupné na www.nsoud.cz

soudu v Praze ze dne 30. června 2006 čj, 11 To 44/2006-1110, jímž byla zamítnuta jeho stížnost proti usnesení Krajského soudu.[56]

V této souvislosti je vhodné poukázat na stanovisko Nejvyššího soudu ČR týkající se obnovy řízení, cituji: *Výčet rozhodnutí uvedených v ustanovení § 277 tr. ř., u něhož lze povolit obnovu řízení, je taxativní, proto jejich okruh nelze rozšiřovat ani s použitím analogie ve prospěch obviněného.*[57]

Na základě uvedeného stanoviska Nejvyššího soudu je tak zřejmé, že pokud nelze rozšiřovat okruh rozhodnutí, u nichž lze povolit obnovu řízení, s použitím analogie ve prospěch obviněného, pak tím spíše platí, že nelze rozšiřovat okruh takových rozhodnutí s použitím analogie v neprospěch obviněného, neboť zákaz analogie v neprospěch obviněného je jednou ze základních zásad trestního práva hmotného i procesního.

3.4. Podmínky obnovy

V předchozí části této diplomové práce bylo uvedeno, co všechno může být předmětem obnovy řízení, resp. která jednotlivá rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení je možno tímto mimořádným opravným prostředkem napadnout. Tato část se již bude zabývat jednotlivými podmínkami, které musí být splněny, aby to které rozhodnutí mohlo být obnovou řízení skutečně napadeno. Podmínky obnovy řízení upravuje ustanovení § 278 až 280 TŘ.

Primární podmínkou obnovy řízení je naplnění některého ze zákonných důvodů obnovy (viz § 278 TŘ nebo § 71 odst. 1 zákona o ústavním soudu), obnova nesmí být vyloučena (viz § 279 TŘ), návrh na povolení obnovy musí být podán k tomu oprávněnou osobou (viz § 280 TŘ) a konečně musí být rovněž zachována totožnost skutku.

Předpokladem povolení obnovy řízení dále je, že některým z uvedených způsobů skončilo trestní stíhání, což zejména znamená, že o konkrétním skutku bylo trestní

[56] Usnesení Ústavního soudu ze dne 29. 10. 2007, sp. zn. IV. ÚS 612/06
[57] Stanovisko Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 1. 2013, sp. zn. Tpjn 302/2012

stíhání podle trestního řádu vůbec vedeno. Není proto třeba obnovy řízení k pokračování řízení a zahájení trestního stíhání určité osoby ve věci odložené podle § 159 a TŘ. Samotné posouzení skutku příslušným orgánem jako přestupku nebo kárného provinění totiž zásadně nebrání trestnímu stíhání téže osoby pro trestný čin bez obnovy řízení.[58] V takovém případě tedy lze v trestním řízení pokračovat a rovněž zahájit trestní stíhání konkrétní osoby pro konkrétní skutek, aniž by musela být povolena obnova řízení.

„Není však vyloučeno, že v určitých případech bude s ohledem na povahu věci takové rozhodnutí nutno pokládat za překážku věci rozhodnutí (res iudicata), pokud nebude zrušeno v příslušném řízení.“[59] Takovým řízením bude správní řízení, které stejně tak jako trestní řízení je možné obnovit na základě podaného mimořádného opravného prostředku.

Ve správním řízení je však obnova řízení upravena podstatně jednodušeji než v trestním řízení, neboť celá obnova řízení je ve správním řádu zakomponována v jednom, resp. ve dvou paragrafech.[60] Níže se proto budu zabývat rovněž srovnáním institutu obnovy řízení v rámci trestního řízení a obdobného institutu v rámci správního řízení a dále také civilního soudního řízení, aby byly zřejmé některé odlišnosti.

3.4.1. Důvody obnovy

Důvody pro povolení obnovy řízení lze rozdělit do tří skupin, přičemž první dvě upravuje trestní řád a třetí zákon o ústavním soudu.

1) Vyjdou-li najevo **nové skutečnosti nebo důkazy** orgánu činnému v trestním řízení dříve neznámé, které by mohly samy o sobě nebo ve spojení se skutečnostmi a důkazy známými již dříve odůvodnit jiné rozhodnutí, obnova řízení se povolí.[61]

[58] Jelínek, J. a kolektiv: Trestní právo procesní. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 724
[59] Jelínek, J. a kolektiv: Trestní právo procesní. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 724
[60] Ustanovení § 100 a 102 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád
[61] Šámal, P., Musil, J., Kuchta, J. a kol. Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 879

Za **nové skutečnosti** se považují takové, které nebyly předmětem dokazování nebo zjišťování před rozhodnutím, jehož se návrh na obnovu týká. Skutečností dříve příslušnému orgánu neznámou je objektivně existující jev, který v téže věci nebyl důkazem, ale může mít vliv na zjištění skutkového stavu v rozsahu nezbytném pro rozhodnutí.[62] Přitom je však třeba mít na paměti, že se však podle praxe za známé skutečnosti považují takové skutečnosti, které jsou patrny ze spisů, jež měl původně rozhodující orgán k dispozici.[63] Zcela zřejmě se tak jedná o projev zásady *quod non est in actis, non est in mundo* neboli co není ve spisech, není na světě.

Novým důkazem je důkaz, který nebyl v původním řízení obsažen ve spise, nebyl uplatněn některou procesní stranou nebo proveden (např. výpověď dosud nevyslechnutého svědka). Za dříve neznámý důkaz je třeba považovat též důkaz provedený, jehož obsah je však jiný než v původním řízení (např. **podstatně změněná výpověď důležitého svědka**).[64] Obnově řízení však nebrání ani okolnost, že obviněný o existenci takových důkazů věděl, ale v řízení je neuplatnil.[65] To je tak patrně nejpodstatnější rozdíl mezi institutem obnovy řízení v trestním právu a obdobným institutem v civilním soudním řízení a rovněž ve správním řízení, neboť v obou posledně uvedených lze tohoto institutu využít pouze v případě, že účastník řízení nemohl nové skutečnosti nebo důkazy uplatnit v původním řízení.

K novým skutečnostem a k novým důkazům Šámal dále uvádí, že za skutečnosti nebo za důkazy známé se považují i ty, které jsou patrny ze spisu, i když tento orgán se s nimi v rozhodnutí nevypořádal nebo je přehlédl.[66] Tyto skutečnosti a důkazy tedy v rámci návrhu na povolení obnovy uplatnit již nelze.

---

[62] Šámal, P., Musil, J., Kuchta, J. a kol. Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 879
[63] Šámal. P.: Opravné prostředky v trestním řízení. Stížnost pro porušení zákona. Obnova řízení. 1. vydání. C. H. Beck, Praha 1999, s. 119
[64] Šámal, P., Musil, J., Kuchta, J. a kol. Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 879
[65] Šámal. P.: Opravné prostředky v trestním řízení. Stížnost pro porušení zákona. Obnova řízení. 1. vydání. C. H. Beck, Praha 1999, s. 119
[66] ŠÁMAL. P.: Opravné prostředky v trestním řízení. Stížnost pro porušení zákona. Obnova řízení. 1. vydání. C. H. Beck, Praha 1999, s. 120

Řešený případ:

V novém návrhu na povolení obnovy by tak jako nový důkaz měla být navržena podstatně změněná svědecká výpověď poškozené, která již sama avizovala, že bude ochotna znovu vypovídat, a to (tentokrát) „podle pravdy“. Z této výpovědi by pak mělo vyplynout, že k předmětnému pohlavnímu styku došlo ze strany „poškozené“ dobrovolně, a tudíž by takový důkaz měl sám o sobě odůvodnit jiné rozhodnutí o vině, a sice že je obviněný nevinen.

Trestní řád v ustanovení § 278 odst. 1, 2 a 3 upravuje jednotlivé případy nových skutečností nebo důkazů orgánům činným v trestním řízení dříve neznámých, které vyšly najevo, a to v návaznosti na jednotlivá rozhodnutí, vůči kterým lze návrh na povolení obnovy směřovat.

Obnova řízení, které skončilo pravomocným rozsudkem nebo trestním příkazem, se povolí, vyjdou-li najevo skutečnosti nebo důkazy soudu dříve neznámé, které by mohly samy o sobě nebo ve spojení se skutečnostmi a důkazy známými už dříve odůvodnit jiné rozhodnutí o vině nebo o přiznaném nároku poškozeného na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo na vydání bezdůvodného obohacení, anebo vzhledem k nimž by původně uložený trest byl ve zřejmém nepoměru k povaze a závažnosti trestného činu nebo k poměrům pachatele nebo uložený druh trestu by byl ve zřejmém rozporu s účelem trestu.

Obnova řízení, které skončilo pravomocným rozsudkem, jímž bylo rozhodnuto o podmíněném upuštění od potrestání s dohledem, se povolí, a to i dříve, než nastaly skutečnosti uvedené v § 48 odst. 6 a 7 trestního zákoníku, také tehdy, vyjdou-li najevo skutečnosti nebo důkazy soudu dříve neznámé, které by mohly samy o sobě nebo ve spojení se skutečnostmi a důkazy známými už dříve odůvodnit rozhodnutí o trestu (§ 278 odst. 1 TŘ).

Obnova řízení, které skončilo pravomocným usnesením soudu o zastavení trestního stíhání, včetně schválení narovnání, o postoupení věci jinému orgánu nebo o podmíněném zastavení trestního stíhání, a to i v případě, jestliže ještě nenastaly skutečnosti uvedené v § 308 odst. 3, se povolí, vyjdou-li najevo skutečnosti nebo důkazy soudu dříve neznámé, které by mohly samy o sobě nebo ve spojení se skutečnostmi a důkazy známými už dříve vést k závěru, že důvody k

takovému rozhodnutí tu nebyly a že je na místě v řízení pokračovat (278 odst. 2 TŘ).

Obnova řízení, které skončilo pravomocným usnesením státního zástupce o zastavení trestního stíhání, včetně schválení narovnání, o postoupení věci jinému orgánu nebo o podmíněném zastavení trestního stíhání, a to i v případě, jestliže ještě nenastaly skutečnosti uvedené v § 308 odst. 3, se povolí, vyjdou-li najevo skutečnosti nebo důkazy státnímu zástupci dříve neznámé, které by mohly samy o sobě nebo ve spojení se skutečnostmi a důkazy známými už dříve vést k závěru, že důvody k takovému rozhodnutí tu nebyly a že je na místě podat proti obviněnému obžalobu (§ 278 odst. 3 TŘ).

2) **Porušil-li některý z orgánů činných v trestním řízení** (policejní orgán, státní zástupce nebo soudce či přísedící) **v původním řízení své povinnosti jednáním zakládajícím trestný čin a tato skutečnost byla kvalifikovaně zjištěna pravomocným rozsudkem**, jde rovněž o důvod, pro který musí být obnova řízení povolena, a to ve prospěch i v neprospěch obviněného.[67]

Obnova řízení, které skončilo některým ze způsobů uvedených v předchozích odstavcích, se povolí též tehdy, bude-li pravomocným rozsudkem zjištěno, že policejní orgán, státní zástupce nebo soudce v původním řízení porušil svoje povinnosti jednáním zakládajícím trestný čin (§ 278 odst. 4 TŘ). Není tak přípustná obnova řízení jenom z důvodu, že některý orgán činný v trestním řízení porušil svoji povinnost jednáním majícím znaky přestupku nebo disciplinárního deliktu, jak tomu bylo v některých případech v minulosti (k tomu blíže viz kapitola 2).

Jedná se tedy o celou skupinu důvodů, vztahujících se však k jedné jediné vadě trestního řízení, která spočívá v tom, že se některý z orgánů činných v trestním řízení dopustil trestného činu v souvislosti s jeho působením v trestním řízení, a za tento byl pravomocně odsouzen.

[67] Šámal, P., Musil, J., Kuchta, J. a kol. Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 880

„Na rozdíl od předchozích případů (dle § 278 odst. 1, 2 a 3 TŘ) zde není nutné, aby porušení úředních povinností některým z uvedených orgánů mohlo mít vliv na původní rozhodnutí. Ze znění tohoto ustanovení totiž vyplývá, že podmínka povolení obnovy je splněna již samotnou skutečností, že tu je pravomocné rozhodnutí o spáchání trestného činu některým z orgánů činných v původním trestním řízení (nestačilo by porušení povinnosti jednáním zakládající jen přestupek nebo kárné provinění).“[68]

„Nevyžaduje se ani pouhá možnost, natož pak objektivní chybnost napadeného rozhodnutí. Přezkoumání soudu v rámci obnovovacího řízení se omezuje pouze na zjištění, že je zde pravomocný rozsudek, kterým je zjištěn trestný čin spáchaný orgánem činných v trestním řízení, kterým tento orgán v původním řízení porušil své povinnosti.“[69]

V souvislosti s tímto důvodem obnovy řízení vzrůstá význam oznamovací povinnosti státního zástupce, který se dozví o důvodu, pro nějž lze podat návrh na povolení obnovy ve prospěch obviněného (viz ustanovení § 280 odst. 5 TŘ).

3) **Byl-li na základě právního předpisu, jenž byl nálezem Ústavního soudu zrušen, vydán v trestním řízení rozsudek, který nabyl právní moci, ale nebyl dosud zcela vykonán**, je zrušení takového právního předpisu nebo jeho části důvodem pro obnovu řízení.[70]

Z této formulace je zřejmé, že na rozdíl od ostatních důvodů obnovy řízení se tento důvod týká **toliko rozsudku soudu**, resp. trestního příkazu, **nikoliv jiného rozhodnutí**, ohledně něhož může být obnova povolena, přičemž rozsudek nebo trestní příkaz nesmí být zcela vykonán. Důvodem obnovy řízení však není skutečnost, že odůvodnění nálezu Ústavního soudu v jiné trestní věci zahrnuje právní názor o otázce, kterou obecný soud, popřípadě státní zástupce, dříve posoudil ve svém rozhodnutí jinak. V takovém případě totiž nejde o skutečnost

[68] Šámal, P., Musil, J., Kuchta, J. a kol. Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 880
[69] Šámal, P., Musil, J., Kuchta, J. a kol. Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 880
[70] Šámal, P., Musil, J., Kuchta, J. a kol. Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 880

dříve neznámou těmto orgánům činným v trestním řízení, která by mohla být důvodem pro provolení obnovy řízení ve věci, v níž učinily toto rozhodnutí.[71]

Každopádně jde v tomto případě o naprostou výjimku, a dle mého názoru ne úplně legislativně správně řešenou, kdy jeden z důvodů obnovy řízení je uveden mimo trestní řád, a sice v zákoně č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu. Dle ustanovení § 71 odst. 1 ÚS je důvodem pro obnovu řízení podle ustanovení zákona o trestním řízení soudním zrušení právního předpisu, pokud byl na jeho základě vydán soudem v trestním řízení rozsudek, který nabyl právní moci, ale dosud nebyl vykonán. V tomto případě zákon pamatuje na ustanovení zvláštní části trestního zákoníku, která odkazují na ustanovení uvedená v jiných právních předpisech (např. § 248 TZ Porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže).

3.4.2. Vyloučení obnovy

Jednou z podmínek obnovy řízení je, že tato nesmí být z některého ze zákonných důvodů vyloučena. Pokud je dán některý z důvodů vyloučení obnovy, pak soud takový návrh na povolení obnovy zamítne (§ 283 c TŘ).

Dle ustanovení § 279 TŘ je obnova **v neprospěch** obviněného vyloučena, jestliže
a) trestnost činu zanikla,
b) uplynula lhůta v délce jedné poloviny promlčecí doby trestného činu, o kterém se vedlo trestní stíhání,
c) na čin se vztahuje rozhodnutí presidenta republiky, kterým nařídil, aby se v trestním stíhání nepokračovalo, nebo
d) obviněný zemřel.

Ze shora uvedeného ustanovení tak vyplývá, že uvedené důvody vyloučení obnovy jsou relevantní pouze v případě, že je uvažováno o obnově řízení v neprospěch obviněného, zatímco ve prospěch obviněného v tomto ohledu žádná limitace není. Obnova řízení ve prospěch obviněného je přípustná zásadně bez časového omezení,

[71] Fenyk, J., Císařová, D., Gřivna, T. a kol. Trestní právo procesní. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s. , 2015, s. 745

a to dokonce, i když obviněný zemřel.[72] Je to logické, neboť si lze představit mnoho případů, kdy má rodina obviněného zájem na tom, aby jeho jméno bylo „očištěno“, neboť tím dojde k „očištění“ jména celé rodiny.

3.4.3. Osoby oprávněné k návrhu na povolení obnovy

Dle ustanovení § 280 odst. 1 TŘ **lze obnovu povolit jen na návrh oprávněné osoby**. Zákon pak dále rozlišuje případy, kdy jde o návrh na povolení obnovy v neprospěch obviněného a kdy jde o návrh na povolení obnovy ve prospěch obviněného. Takové rozlišování má poměrně zásadní význam pro uplatnění některých principů tohoto mimořádného opravného prostředku, zejména zákaz reformationis in peius.

Dle ust. § 280 odst. 2 TŘ může návrh na povolení obnovy **v neprospěch obviněného** podat jen státní zástupce. Jedná se tedy o výhradní právo státního zástupce v trestním řízení.

Dle ust. § 280 odst. 3 TŘ mohou **ve prospěch obviněného** podat návrh na povolení obnovy kromě obviněného též osoby, které by mohly podat v jeho prospěch odvolání. Jestliže by tak mohly učinit i proti vůli obviněného, mohou proti jeho vůli podat i návrh na povolení obnovy. Takový návrh mohou učinit i po smrti obviněného.

Vzhledem k tomu, že ve prospěch obžalovaného mohou rozsudek odvoláním napadnout kromě obžalovaného a státního zástupce i příbuzní obžalovaného v pokolení přímém, jeho sourozenci, osvojitel, osvojenec, manžel, partner a druh, lze uzavřít, že tyto osoby mohou rovněž ve prospěch obviněného podat návrh na povolení obnovy**. Státní zástupce může tak učinit i proti vůli obžalovaného.** Je-li obžalovaný zbaven způsobilosti k právním úkonům nebo je-li jeho způsobilost k právním úkonům omezena, může i proti vůli obžalovaného za něho v jeho prospěch

[72] Šámal, P., Musil, J., Kuchta, J. a kol. Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 880

odvolání (a tedy i návrh na povolení obnovy) podat též jeho zákonný zástupce a jeho obhájce (§ 247 odst. 2 TŘ).

Ze shora uvedeného tak vyplývá, že **státní zástupce je jediným oprávněným k podání návrhu na povolení obnovy ve prospěch obviněného proti jeho vůli**. V případě, kdy je obviněný omezen ve svéprávnosti, má toto právo rovněž zákonný zástupce obviněného a obhájce. Uvedená pravomoc státního zástupce pak zcela jednoznačně vyplývá ze skutečnosti, že státní zástupce je osobou, která v průběhu celého trestního řízení vykonává dozor nad zákonností trestního řízení, resp. trestního stíhání, a tudíž mu tato pravomoc nemůže být odejmuta pouze z důvodu, že trestní stíhání bylo pravomocně skončeno.

V této souvislosti je vhodné poukázat na skutečnost, že trestní řád nepojal pojmosloví v souvislosti s rekodifikací soukromého práva, resp. s nabytím účinnosti nového občanského zákoníku od 1. 1. 2014, nicméně přesto nelze tvrdit, že by tato skutečnost měla způsobovat nějaké praktické potíže.

Následující odstavec § 280 TŘ upravuje otázku **zpětvzetí návrhu na povolení obnovy**: Osoba, která návrh na povolení obnovy řízení podala, může jej výslovným prohlášením vzít zpět, a to až do doby, než se soud prvního stupně odebere k závěrečné poradě. Návrh na povolení obnovy řízení podaný ve prospěch obviněného jinou oprávněnou osobou nebo za obviněného obhájcem nebo zákonným zástupcem může být vzat zpět jen s výslovným souhlasem obviněného; to neplatí, pokud takový návrh podal státní zástupce nebo byl-li takový návrh podán oprávněnou osobou po smrti obviněného. Zpětvzetí návrhu na povolení obnovy řízení vezme usnesením na vědomí předseda senátu soudu prvního stupně. Takové rozhodnutí nebrání pozdějšímu opětovnému podání návrhu na povolení obnovy řízení (§ 280 odst. 4 TŘ).

Poslední odstavec § 280 TŘ pak stanoví **oznamovací povinnost** soudu nebo jiných státních orgánů vůči státnímu zástupci, popř. státního zástupce vůči obviněnému: Doví-li se soud nebo jiný státní orgán o okolnosti, která by mohla odůvodnit návrh na povolení obnovy, je povinen oznámit ji státnímu zástupci. Jestliže jde o okolnost, která by mohla odůvodnit návrh na povolení obnovy ve prospěch

obviněného, je státní zástupce povinen zpravit o ní neprodleně obviněného, anebo není-li to možné, jinou osobu oprávněnou k podání návrhu, pokud takový návrh nepodá sám (§ 280 odst. 5 TŘ).

Trestní řád tak zakotvuje oznamovací povinnost soudu nebo jiných státních orgánů vůči státnímu zástupci v případě, kdy se dozví o okolnostech, které by mohly odůvodnit návrh na povolení obnovy (ať už ve prospěch či v neprospěch obviněného!), a dále stanoví též oznamovací povinnost státního zástupce vůči obviněnému, popř. jiné osobě oprávněné k podání návrhu na povolení obnovy, jde-li o okolnost, která by mohla odůvodnit návrh na povolení obnovy ve prospěch obviněného.

Řešený případ:

V řešeném případu podává návrh na povolení obnovy řízení obviněný, a to prostřednictvím svého právního zástupce, který mu byl ustanoven „ex offo“, neboť nastaly důvody nutné obhajoby dle ustanovení § 36a odst. 2 písm. a) a b) TŘ.

3.4.4. Totožnost skutku

Nezbytným předpokladem konání obnovy řízení je zjištění, že návrh se týká téže osoby a totožného skutku. Zatímco totožnost osoby nečiní v praxi potíží, pozornost je třeba věnovat shodě skutku, který je předmětem napadeného pravomocného rozhodnutí, a skutku, jehož se týkají nově uplatňované skutečnosti nebo důkazy. Otázku, zda jde o totožný skutek, což je jedna ze základních podmínek povolení obnovy, řeší soud v rámci řízení o povolení obnovy. Jestliže se nové skutečnosti či důkazy uplatňované v rámci návrhu na povolení obnovy týkají jiného skutku, než který se stal předmětem původního napadeného pravomocného rozhodnutí, jde o jeden z důvodů pro zamítnutí návrhu.[73]

Pro uspokojivé definování totožnosti skutku je nezbytné nejdříve vymezit skutek. Skutkem, který má význam jak v trestním právu hmotném, tak i procesním, se podle teorie i praxe rozumí určitá z hlediska konkrétního trestního řízení relevantní

[73] Šámal, P. a kol.: Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 3376

událost záležející v jednání člověka, které se projevuje ve vnějším světě ve formě následku, přičemž může mít znaky jednoho nebo více trestných činů, ale může být i shledáno, že znaky žádného trestného činu nevykazuje. Jako trestněprocesně relevantní skutek je taková událost vymezena v příslušném aktu orgánu činného v trestním řízení.[74] Takovým aktem přitom může být usnesení o zahájení trestního stíhání, obžaloba a dále některé akty, kterými se trestní řízení končí, typicky rozsudek soudu prvního stupně nebo trestní příkaz.

Podstatou skutku je přitom jednání určité konkrétní osoby, které vede k určitému konkrétnímu následku, a proto „je totožnost skutku zachována, jestliže se zachová totožnost jednání nebo následku, přičemž zásadně postačí totožnost jednoho z nich."[75]

Pokud jde o totožnost skutku, lze uzavřít, že se jedná o nezbytnou podmínku obnovy řízení, a její absence má za následek skutečnost, že soud takový návrh na povolení obnovy zamítne pro neshledání důvodů obnovy (§ 283 d) TŘ). Sama absence totožnosti skutku totiž není zákonem vymezena jako důvod pro zamítnutí takového návrhu, nicméně tato skutečnost vyplývá z dikce ustanovení § 277 TŘ, konkrétně pak ze slovního spojení „pro týž skutek". Je tak bez jakýchkoliv pochybností, že nelze povolit obnovu řízení v případě, kdy by se například nové skutečnosti nebo nové důkazy týkaly jiného skutku než toho, který je vymezen v rozhodnutí, jež je obnovou řízení napadeno.

[74] Šámal. P.: Opravné prostředky v trestním řízení. Stížnost pro porušení zákona. Obnova řízení. 1. vydání. C. H. Beck, Praha 1999, s. 118
[75] Šámal. P.: Opravné prostředky v trestním řízení. Stížnost pro porušení zákona. Obnova řízení. 1. vydání. C. H. Beck, Praha 1999, s. 118

3.5. Řízení o návrhu na povolení obnovy (řízení obnovovací)

Řízení o návrhu na povolení obnovy (tzv. **řízení obnovovací**, iudicium rescindens) je vlastním přezkumným řízením u tohoto mimořádného opravného prostředku. Soud v tomto řízení řeší otázku, zda jsou splněny podmínky, aby ve věci bylo znovu rozhodováno, a to ať už zčásti nebo v celém rozsahu, tedy zda se obnova řízení povolí nebo zda se návrh na její povolení zamítne.[76]

3.5.1. Příslušnost soudu

Příslušnost soudu k rozhodování o návrh u na povolení obnovy je v zákoně zvláště stanovena, a to v závislosti na tom, v kterém stadiu trestní řízení původní trestní stíhání skončilo. Pravidlem však je, že o návrhu na povolení obnovy rozhoduje vždy soud. Neuplatní se ale obvyklý devolutivní účinek.[77] O návrhu na povolení obnovy řízení tedy nerozhoduje soud instančně nadřízený soudu, který vydal napadené rozhodnutí, ale zpravidla soud, který v původním řízení ve věci rozhodl v prvním stupni (§ 281 odst. 2 TŘ). Tuto skutečnost přitom považuji za největší legislativní nedostatek, neboť v každém případě by měla být zaručena nepodjatost, kterou v tomto případě vyloučit nelze. Zákonodárce totiž předpokládá, že při splnění všech podmínek obnovy půjde soud (resp. soudce) velmi často proti svému vlastnímu rozhodnutí a jako jedinou záruku zákonnosti takového rozhodování stanoví možnost podání stížnosti. Na možné způsoby řešení tohoto problému se pak dále zaměřím v části diplomové práce věnované úvahám de lege ferenda.

O návrhu na povolení obnovy řízení, které skončilo pravomocným usnesením státního zástupce o zastavení trestního stíhání, včetně schválení narovnání, o postoupení věci jinému orgánu nebo o podmíněném zastavení trestního stíhání, rozhoduje **soud, který by byl příslušný rozhodovat o obžalobě** (§ 281 odst. 1 TŘ). Pokud tedy ve věci konečně nerozhodl soud, nýbrž státní zástupce, pak platí uvedené zvláštní pravidlo pro příslušnost soudu, podle kterého o takovém návrhu

[76] Chmelík, J. et al. Trestní řízení. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 403
[77] Jelínek, J. a kolektiv: Trestní právo procesní. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 730

na povolení obnovy řízení rozhoduje soud, který by byl příslušný rozhodovat o obžalobě.

O návrhu na povolení obnovy řízení, které skončilo pravomocným rozsudkem nebo trestním příkazem, a řízení, které skončilo pravomocným usnesením soudu o zastavení trestního stíhání, včetně schválení narovnání, o postoupení věci jinému orgánu nebo o podmíněném zastavení trestního stíhání rozhoduje **soud, který ve věci rozhodl v prvním stupni** (§ 281 odst. 2 TŘ). V tomto případě se jedná o shora již nastíněné (a nejen mnou kritizované) základní pravidlo pro příslušnost soudu.

Poslední pravidlo pro určení věcné příslušnosti soudu pro rozhodování o návrhu na povolení obnovy řízení představuje určitou výjimku oproti předchozím dvěma, a sice přestože ve věci v prvním stupni rozhodoval okresní soud, rozhodne o návrhu na povolení obnovy krajský soud, navrhne-li to státní zástupce s odůvodněním, že vzhledem ke skutečnostem nebo důkazům, které nově vyšly najevo, jde o trestný čin náležející do příslušnosti krajského soudu (§ 281 odst. 3 TŘ). Státní zástupce tedy může svým návrhem dosáhnout toho, že o návrhu na povolení obnovy řízení bude rozhodovat krajský soud, ačkoliv rozhodoval v původním řízení okresní soud, odůvodní-li tento návrh tím, že jde o trestný čin náležející do příslušnosti krajského soudu, resp. že se jedná o těžší trestný čin. Založení věcné příslušnosti krajského soudu k rozhodování o návrhu na povolení obnovy řízení ve věci, v níž v prvním stupni rozhodoval okresní soud, je podmíněno podáním odůvodněného návrhu státním zástupcem podle § 281 odst. 3 TŘ. Pokud takový návrh není podán, nemůže jej okresní soud nahrazovat aplikací ustanovení § 188 odst. 1 písm. a) TŘ per analogiam, rozhodnout o předložení věci k rozhodnutí o příslušnosti soudu, který je nejblíže společně nadřízen jemu a soudu, jenž je podle něj příslušný, má-li za to, že sám není příslušný k jejímu projednání, tj. v tomto případě vrchnímu soudu.[78]

V této souvislosti je vhodné poukázat na ustálenou judikaturu: „*Věcná příslušnost soudu k rozhodnutí o návrhu na povolení obnovy řízení ve věcech, které skončily pravomocným usnesením státního zástupce nebo vyšetřovatele o zastavení trestního stíhání, se podle uvedeného ustanovení trestního řádu řídí zásadně podle právní*

[78] Jelínek, J. a kolektiv: Trestní právo procesní. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 732

kvalifikace skutku v době zastavení trestního stíhání, tj. podle kvalifikace uvedené v usnesení o zastavení trestního stíhání. Pokud však návrh na povolení obnovy řízení obsahuje nové skutečnosti nebo důkazy, které by mohly odůvodnit jiné závěry o právním posouzení skutku, je třeba posuzovat věcnou příslušnost soudu podle nové právní kvalifikace.“[79]

V souvislosti s posledně uvedeným pravidlem pro určení věcné příslušnosti soudu pro rozhodování o návrhu na povolení obnovy řízení se však nabízí otázka, zdali posuzování důvodnosti takového návrhu podaného státním zástupcem není již jednáním „ultra vires“, neboť soud si v takovém případě musí odpovědět na předběžnou otázku, která souvisí se samotnou kvalifikací skutku. Mám však za to, že se o jednání ultra vires nejedná, a to z důvodu výslovného zákonného zmocnění pro takové posouzení.

Pro úplnost je nutné doplnit poznámku rovněž o místní příslušnosti soudu, která je v naprosté většině případů bezesporná, nicméně je přinejmenším vhodné poukázat na skutečnost, že v důsledku rozdělení Československa trestní rozsudek soudu, a to včetně soudu vojenského, který měl sídlo na území dnešní Slovenské republiky, vyhlášený před 1. 1. 1993, nelze napadnout v České republice stížností pro porušení zákona ani návrhem na povolení obnovy řízení.[80]

3.5.2. Průběh obnovovacího řízení

O návrhu na povolení obnovy rozhoduje soud zásadně ve veřejném zasedání (viz § 286 odst. 1 TŘ). Soud však může návrh zamítnout i v neveřejném zasedání, pokud je podán neoprávněnou osobou nebo obnova není přípustná nebo je vyloučena anebo návrh je pouhým opakováním návrhu již dříve pro nedůvodnost zamítnutého (viz § 286 odst. 2 TŘ).

Je-li pro rozhodnutí o návrhu na povolení obnovy k prověření jeho důvodnosti třeba některou okolnost předem objasnit, provede potřebné šetření předseda senátu nebo na jeho žádost některý jiný orgán činný v trestním řízení, popřípadě i policejní

[79] Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 21. 3. 2000, sp. zn. 4 To 250/2000
[80] Jelínek, J. a kolektiv: Trestní právo procesní. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 724

orgán. Pro takové šetření platí ustanovení hlavy páté (viz § 282 odst. 1), resp. ustanovení týkající se dokazování dle ustanovení § 89 a následujících.

Ve výjimečných případech, resp. v případech zvlášť naléhavých lze k zajištění důkazního materiálu na podkladě usnesení senátu použít i prostředků uvedených v hlavě čtvrté (předběžné opatření a zajištění osob a věcí). Lze tak například zajistit osobu obviněného vydáním příkazu k zatčení a vzetím do vazby, avšak před povolením obnovy pouze za předpokladu, že to navrhne státní zástupce, který podává návrh na obnovu v neprospěch obviněného a považuje-li to soud za nezbytné vzhledem k povaze skutečností a důkazů, jež nově vyšly najevo, závažnosti trestného činu a naléhavosti vazebních důvodů (viz § 282 odst. 2 TŘ). Jde tak o výjimku ze zásady, že trestně stíhat lze určitou osobu znovu pro týž skutek až po zrušení původního rozhodnutí prostřednictvím mimořádného opravného prostředku.[81]

Naopak byl-li podán návrh na povolení obnovy řízení ve prospěch obviněného, může soud vzhledem k povaze skutečností a důkazů, jež nově vyšly najevo, odložit nebo přerušit výkon trestu pravomocně uloženého v původním řízení (viz § 282 odst. 3 TŘ).

Při přezkoumávání věci se u obnovy řízení uplatňuje **princip vázanosti návrhem na obnovu.** Soud zásadně nezkoumá, zda jsou splněny podmínky obnovy ohledně všech oddělitelných výroků napadeného rozhodnutí, ale zkoumá důvodnost návrhu na obnovu jen v rámci výroku, který byl v návrhu vymezen. Překročit rámec návrhu na obnovu řízení a povolit obnovu řízení i ohledně výroků, u nichž obnova žádána nebyla, není možné. Pouze u těch výroků, u nichž se toho navrhovatel domáhá, řeší soud otázku, zda v návrhu uvedené skutečnosti nebo důkazy byly soudu dříve neznámé, popř. jiné zákonné důvody, a pokud ano, zda jsou tak závažné, že by samy o sobě nebo ve spojení se skutečnostmi nebo důkazy již známými mohly odůvodnit jejich změnu. Soud je ve svém přezkumu výroků vytčených v návrhu omezen i tím, že nesmí rozšířit důvody obnovy na jiné skutečnosti nebo důkazy,

[81] Jelínek, J. a kolektiv: Trestní právo procesní. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 733

než ty, které jsou v návrhu uvedeny. Přitom jde o přezkum pouze po stránce skutkové, nikoliv právní.[82]

Výjimku ze shora uvedeného tvoří ustanovení § 285 TŘ, tedy beneficium cohaesionis přikazující soudu, jestliže povolí obnovu ve prospěch obviněného, zabývat se i otázkou, zda tyto důvody neprospívají také některému ze spoluobviněných nebo zúčastněného osobě, a pokud ano, povolit obnovu též v jejich prospěch.[83]

Pro úplnost je nutné dodat, že další výjimku ze zásady vázanosti soudu návrhem představuje v určitém slova smyslu rovněž ustanovení druhé věty § 284 odst. 1, které normuje, že zruší-li soud, byť i jen zčásti, výrok o vině, zruší vždy zároveň celý výrok o trestu, jakož i další výroky, které mají ve výroku o vině svůj podklad. Je však nutné podotknout, že v tomto případě je normován spíše další důsledek zrušení výroku o vině, neboť a priori se soud těmito ostatním výroky, pokud nejsou rovněž napadeny návrhem na povolení obnovy řízení, v zásadě nezabývá.

Pokud jde o způsobilost nových skutečností nebo důkazů odůvodnit jiné rozhodnutí, než jaké bylo učiněno původně, posuzuje tuto soud z hlediska skutkového i právního stavu, který tu byl v době původního rozhodnutí, tedy ex tunc. Případná změna hmotného práva, ke které by mezitím došlo, není rozhodná.[84]

3.5.3. Rozhodnutí o návrhu na povolení obnovy

Rozhodnout o návrhu na povolení obnovy lze jen dvěma způsoby, a sice soud návrhu buďto vyhoví a obnovu řízení povolí nebo jej zamítne. **O návrhu na povolení obnovy řízení rozhodne soud vždy usnesením.** Uplatňuje se zde totiž „zbytkové“ pravidlo uvedené v ustanovení § 119 odst. 1 TŘ řádu, které normuje, že soud rozhoduje rozsudkem, kde to zákon výslovně stanoví; v ostatních případech rozhoduje, jestliže zákon nestanoví něco jiného, usnesením.

[82] Jelínek, J. a kolektiv: Trestní právo procesní. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 733
[83] Jelínek, J. a kolektiv: Trestní právo procesní. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 733 - 734
[84] Jelínek, J. a kolektiv: Trestní právo procesní. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 734

Pokud je návrh na povolení obnovy řízení vzat zpět, předseda senátu vezme zpětvzetí na vědomí dle ustanovení § 250 odst. 4 TŘ per analogiam.[85] Jde ve své podstatě o další možnost, jak může být o návrhu na povolení obnovy řízení rozhodnuto, byť v tomto případě o něm de facto rozhodnuto nikterak není.

Soud návrh na povolení obnovy zamítne, byl-li podán osobou neoprávněnou, není-li obnova řízení proti napadenému rozhodnutí nebo jeho výroku vůbec přípustná, je-li obnova vyloučena, anebo shledal-li, že důvody obnovy uvedené v § 278 dány nejsou.[86]

V praxi pak dochází k zamítnutí návrhu nejčastěji z toho důvodu, že soud shledá, že uplatňované skutečnosti nebo důkazy by nemohly samy o sobě ani ve spojení se skutečnosti a důkazy již známými odůvodnit jiné rozhodnutí.[87]

Řešený případ:

V předchozích návrzích na povolení obnovy navrhoval obviněný jako nový důkaz, který nebyl v původním řízení proveden, kromě poškozené také výslech své manželky a dcery, se kterými společně žil a které s ním měly být přítomny v jednom bytě v inkriminovaný okamžik, kdy mělo dojít ke znásilnění čtrnáctileté schovanky. Vzhledem k tomu, že hlavním důkazem v původním řízení byly výsledky testů DNA, které měly prokázat, že mezi ním a poškozenou došlo k pohlavnímu styku a výronu semene, v důsledku čehož poškozená otěhotněla, soud takový návrh na povolení obnovy řízení zamítl, neboť měl za to, že ve spojení s důkazy již známými nemohou takové důkazy odůvodnit jiné rozhodnutí.

Povolí-li soud obnovu řízení, vždy zároveň napadené rozhodnutí zruší zcela nebo v části, v níž je návrh důvodný. Bez takového výroku nelze v řízení o povolení obnovy pokračovat. Z vázanosti soudu návrhem na povolení obnovy vyplývá, že povolit obnovu řízení v celém rozsahu napadeného rozhodují a zrušit toto rozhodnutí celé lze jen tehdy, jestliže se navrhovatel obnovy domáhá u všech výroků, přičemž nové skutečnosti a důkazy uplatněné v návrhu se týkají celého

[85] Jelínek, J. a kolektiv: Trestní právo procesní. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 734
[86] Jelínek, J. a kolektiv: Trestní právo procesní. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 734
[87] Jelínek, J. a kolektiv: Trestní právo procesní. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 734

rozhodnutí a byly ohledně celého rozhodnutí shledány důvodnými. Směřoval-li návrh jen proti některému výroku rozhodnutí a byl shledán důvodným, povolí se obnova jen ohledně tohoto výroku a jen ten se také zruší. Rozhodnutí nesmí překročit rámec návrhu. Stejně soud postupuje, jestliže byl shledán návrh týkající se více výroků důvodným jen u jednoho z nich. Výjimkou ze zásady vázanosti soudu návrhem je, jak již bylo naznačeno výše, věta druhá ustanovení § 284 odst. 1, která soudu ukládá povinnost, zrušil-li výrok o vině, zrušit i celý výrok o trestu, popř. další výroky, které mají ve výroku o vině svůj podklad, a dále ustanovení § 285 o beneficiu cohaesionis. Též ohledně spoluobviněného nebo zúčastněné osoby se užije ustanovení § 284 odst. 1 o zrušení výroku a rozhodnutí navazujících na zrušené rozhodnutí nebo jeho část.[88]

Rozhodnutí obsahově navazující na zrušená rozhodnutí, která pozbyla podkladu vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, jsou rozhodnutí, jež časově následují po vydání zrušeného rozhodnutí a která mohla být učiněna jen za právního stavu založeného tímto rozhodnutím, a bez něho nemohou samostatně obstát. Půjde nejčastěji o rozhodnutí ve vykonávacím řízení, která se týkají zrušeného výroku o trestu.[89]

Podle soudní praxe je nezbytnou součástí každého rozhodnutí o povolení obnovy řízení také výrok o tom, zda se povoluje obnova ve prospěch nebo v neprospěch obviněného, popř. jak v neprospěch, tak i ve prospěch obviněného. Je to významné zejména pro obnovené řízení.[90] Pro připomenutí je vhodné uvést, že v neprospěch obviněného může návrh na povolení obnovy podat jen státní zástupce, zatímco ve prospěch obviněného mohou návrh na povolení obnovy podat kromě obviněného též osoby, které by mohly podat v jeho prospěch odvolání, včetně státního zástupce (ten může podat návrh na povolení obnovy řízení ve prospěch obviněného dokonce proti jeho vůli).

Jedním z důsledků povolení obnovy jen ve prospěch obviněného je nepřípustnost zastavení trestního stíhání pro úmrtí obviněného a dále nepřípustnost započtení

[88] Jelínek, J. a kolektiv: Trestní právo procesní. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 734 - 735
[89] Jelínek, J. a kolektiv: Trestní právo procesní. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 735
[90] Jelínek, J. a kolektiv: Trestní právo procesní. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 735 - 736

doby od právní moci původního rozsudku do právní moci usnesení povolujícího obnovu do promlčecí doby. To brání jednak tomu, aby obviněný unikl bezdůvodně trestní odpovědnosti, a jednak mu to umožňuje dosáhnout plné rehabilitace.[91]

Proti rozhodnutí o návrhu na povolení obnovy je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek (§ 286 odst. 3 TŘ). O takové stížnosti se již rozhoduje v rámci řádného instančního postupu, a tedy pokud o návrhu na povolení obnovy rozhoduje například okresní soud, bude o stížnosti rozhodovat soud krajský.

3.6. Řízení po povolení obnovy (řízení obnovené)

Řízení po povolení obnovy (**řízení obnovené**, iudicium rescissorium) přichází v úvahu jen tehdy, když soud alespoň částečně vyhověl návrhu na povolení obnovy řízení, obnova byla pravomocně povolena a původní napadené pravomocné rozhodnutí bylo soudem zrušeno (případně jeho příslušná část). Byl-li návrh na obnovu řízení pravomocně zamítnut v celém rozsahu, další řízení už nenásleduje.[92]

Primárně vykonává-li se na obviněném trest odnětí svobody uložený mu původním rozsudkem, rozhodne soud po právní moci usnesení, jímž spolu s povolením obnovy zrušil výrok o tomto trestu, neprodleně o vazbě (viz § 287 TŘ). Doba trvání vazby se stejně, jako je tomu u ostatních mimořádných opravných prostředků, posuzuje samostatně a nezávisle na vazbě v původním řízení, a tudíž je odvislá od hranice trestní sazby za trestný čin, pro který je obviněný stíhán.[93]

V řízení po povolení obnovy se věc, nebo její část, znovu projedná a rozhodne (tzv. řízení obnovené neboli judicium rescissorium). Další průběh řízení po pravomocném povolení obnovy řízení závisí na tom, do jakého stadia došlo původní řízení. Jde o pokračování řízení podle všech zásad vyplývajících z trestního řádu, a to na základě skutkového a právního stavu v době nového

[91] Jelínek, J. a kolektiv: Trestní právo procesní. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 738
[92] Chmelík, J. et al. Trestní řízení. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 405
[93] Jelínek, J. a kolektiv: Trestní právo procesní. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 736

projednávání a rozhodování, tedy ex nunc. Určitá omezení jsou však stanovena pro případ, že obnova řízení je povolena jen ve prospěch obviněného.[94] Tak například dle ustanovení § 289 c) TŘ byla-li obnova řízení povolena jen ve prospěch obviněného, nesmí mu být novým rozsudkem uložen trest přísnější, než jaký mu byl uložen původním rozsudkem. Jde tak o projev zákazu reformationis in peius neboli zákazu změny k horšímu. Jak již bylo uvedeno, jedná o princip, který má napomáhat tomu, aby v případech, kdy je dán důvod pro použití tohoto mimořádného opravného prostředku, nebyla na straně obviněného obava ze zhoršení jeho postavení v případě jeho uplatnění.

Výsledek obnoveného řízení však není, pokud jde o otázku, zda bude nové rozhodnutí jiné, než bylo rozhodnutí původní, vázáno na rozhodnutí o povolení obnovy. Samo povolení obnovy řeší totiž pouze otázku, zda jsou důvody pro to, aby se obnovené řízení konalo, a to v tom smyslu, že by důvody obnovy mohly odůvodnit jiné rozhodnutí. Nové rozhodnutí může být teoreticky úplně stejné, jako bylo rozhodnutí původní. Důležité je, že nové řízení není omezeno, s výjimkou uvedenou v ustanovení § 289, ani výrokem usnesení o povolení obnovy o tom, zda se povoluje obnova ve prospěch nebo v neprospěch obviněného, a tedy může dopadnout i odchylně od tohoto předpokladu. **Zákaz reformationis in peius se u obnovy řízení vztahuje totiž jen na výrok o trestu.**[95] To znamená, jak již bylo uvedeno shora, že v novém – obnoveném – řízení lze i v případě, že obnova řízení byla povolena jen v jeho prospěch, obviněného uznat vinným i těžším trestným činem, nelze mu však uložit přísnější trest. Tento zákaz platí jak pro rozhodování soudu, který rozhoduje v obnoveném řízení, tak i pro případná další stadia trestního stíhání, která mohou po povolení obnovy následovat, a to do právní moci nového rozsudku. Zákaz reformationis in peius platí i v případě, kdy je ukládán souhrnný trest k trestu stanovenému soudem, který povolil obnovu řízení dle ustanovení § 288 odst. 3 TŘ.[96]

Jedním z kritérií, podle kterého můžeme třídit obnovu řízení je, jak již bylo výše několikrát uvedeno, zda je obnova řízení povolena ve prospěch obviněného nebo

[94] Jelínek, J. a kolektiv: Trestní právo procesní. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 736
[95] Jelínek, J. a kolektiv: Trestní právo procesní. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 736
[96] Jelínek, J. a kolektiv: Trestní právo procesní. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 738

v neprospěch obviněného, popř. obojí. Dalším kritériem, podle kterého lze institut obnovy třídit, je rozhodnutí, kterým původní rozhodnutí skončilo, neboť tato skutečnost má zásadní vliv na to, do jakého stádia se trestní řízen vrátí.

Byla-li povolena obnova řízení, které skončilo pravomocným rozsudkem soudu, kterým byla schválena dohoda o vině a trestu, nebo usnesení státního zástupce o zastavení trestního stíhání nebo postoupením věci jinému orgánu, popř. usnesením státního zástupce o podmíněném zastavení trestního stíhání, **pokračuje se v přípravném řízení**. Z povahy věci pak plyne, že se v přípravném řízení pokračuje i tam, kde trestní stíhání skončilo usnesením soudu o schválení narovnání v přípravném řízení podle § 314 trestního řádu, neboť v tomto případě sice rozhodl soud, ale ve věci, ve které dosud nebyla podána obžaloba. V přípravném řízení se pak pokračuje tam, kde toto přípravné řízení skončilo. To znamená, že se dále provádí na podkladě důkazů původních s tím, že jsou tyto důkazy doplněny o ty, jež vyšly nově najevo, popř. důkazy, jimiž se prokazují nově najevo vyšlé skutečnosti.[97]

Povinností orgánů činných v trestním řízení, resp. v přípravném řízení je však i v obnoveném řízení postupovat podle zásad vyjádřených v ustanovení § 2 odst. 5 TŘ a z vlastní iniciativy doplnit případně dokazování i nad rámec skutečností a důkazů uvedených v návrhu na povolení obnovy řízení. Přípravné řízení pak končí způsobem uvedeným v ustanoveních § 166 až 178, tj. podá se obžaloba nebo se trestní stíhání zataví nebo se věc postoupí. V úvahu pak připadají i odklony trestního řízení podle § 307 a 304 TŘ. Celé přípravné řízení tak de facto probíhá úplně stejně jako v případě, kdy v dané trestní věci probíhá poprvé.

V podstatě stejně se postupuje, jestliže spolu s povolením obnovy řízení skončeného rozsudkem, trestním příkazem, usnesením soudu o zastavení trestního stíhání, popř. usnesením o schválení narovnání byla věc ve smyslu ustanovení § 284 odst. 2 TŘ vrácena státnímu zástupci k došetření.[98] I v těchto případech se tedy celé trestní řízení vrací do přípravného řízení.

[97] Jelínek, J. a kolektiv: Trestní právo procesní. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 737
[98] Jelínek, J. a kolektiv: Trestní právo procesní. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 737

Byla-li povolena obnova řízení jen ohledně některého z trestných činů, za něž byl uložen úhrnný nebo souhrnný trest, soud, jenž povolil obnovu, po právní moci tohoto usnesení takovou věc vyloučí a ve veřejném zasedání stanoví rozsudkem přiměřený trest za zbývající trestné činy. Ohledně trestného činu, jehož se obnova týká, se bude pokračovat v přípravném řízení.[99]

V ostatních případech pokračuje soud po pravomocném povolení obnovy v řízení na podkladě původní obžaloby, jestliže nebylo vysloveno, že se věc vrací státnímu zástupci k došetření dle ustanovení § 284 odst. 2 TŘ (viz § 288 odst. 2 TŘ). Věc se tak dostává do stádia obdobného, jako když odvolací soud zrušil rozsudek prvního stupně a věc mu vrátil k novému projednání a rozhodnutí. Jestliže byl na obviněném vykonáván trest odnětí svobody uložený původním rozsudkem, rozhodne soud po pravomocném povolení obnovy řízení neprodleně o vazbě dle ustanovení § 287 TŘ.[100]

3.7. Řízení obnovovací/řízení obnovené pouze ve výroku o přiznaném nároku poškozeného

V řízení, které skončilo pravomocným rozsudkem nebo trestním příkazem, je možno obnovu povolit, pokud jde výrok o vině, o trestu nebo výrok o **přiznaném nároku** na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo o vydání bezdůvodného obohacení. Obnovu řízení tedy nelze povolit, týká-li se jen výroku, jímž byl poškozený se svým nárokem odkázán na řízení ve věcech občanskoprávních nebo na řízení před jiným příslušným orgánem.[101]

Nelze tedy povolit obnovu řízení, pokud by tímto mimořádným opravným prostředkem byl napaden pouze výrok o náhradě škody ve smyslu ustanovení § 229 odst. 1 nebo 3 TŘ, tedy takový, kterým je poškozený se svým nárokem odkázán na řízení ve věcech občanskoprávních, popřípadě na řízení před jiným příslušným orgánem, a to v celém jeho rozsahu.

[99] Jelínek, J. a kolektiv: Trestní právo procesní. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 737
[100] Jelínek, J. a kolektiv: Trestní právo procesní. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 737 - 738
[101] Jelínek, J. a kolektiv: Trestní právo procesní. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 723 - 724

V tomto případě zákonodárce celkem logicky předpokládá, že pokud byl poškozený se svým nárokem odkázán na řízení před soudem ve věcech občanskoprávních, je tento soud specializovaný pro danou oblast, a tudíž je v jeho možnostech vydat takové rozhodnutí, které nejlépe odpovídá skutečnému stavu, resp. poměru vzájemných práv a povinností mezi obviněným (škůdcem) a poškozeným. Navíc je třeba si uvědomit, že rozhodování o případných nárocích poškozených na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení je až sekundární činností trestního soudu, neboť jeho primární činností je rozhodování o vině a trestu.

Otázkou však zůstává, zda lze návrhem na povolení obnovy řízení napadnout pouze výrok rozhodnutí, kterým byl poškozenému zčásti přiznán nárok na náhradu škody a se zbytkem nároku byl takový poškozený odkázán na řízení ve věcech občanskoprávních dle ustanovení § 229 odst. 2 TŘ. Je to však nepochybné, že nárok poškozeného přiznán, byť zčásti, byl, a tudíž by v intencích ustanovení § 227 TŘ měla být obnova řízení přípustná i proti takovému výroku.

Nicméně je nutné zdůraznit, že poškozený ani zúčastněná osoba nejsou oprávněnými osobami k podání návrhu na povolení obnovy řízení.[102] To platí i v případě, je-li obnovou řízení napaden pouze výrok o přiznaném nároku na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení, který se sféry poškozeného dotýká nejvíce. V úvahu tak přichází pouze situace, kdy návrh na povolení obnovy řízení podá oprávněná osoba (typicky obviněný nebo státní zástupce) a tato oprávněná osoba napadne návrhem na povolení obnovy výrok o přiznaném nároku na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo o vydání bezdůvodného obohacení.

Pro úplnost je nutné dodat, že jakýkoliv výrok jakéhokoliv rozhodnutí může být zrušen, pokud je v rámci povolení obnovy zrušen výrok o vině, neboť zruší-li soud, byť i jen zčásti, výrok o vině, zruší vždy zároveň celý výrok o trestu, jakož i další výroky, které mají ve výroku o vině svůj podklad (§ 284 odst. 1 TŘ).

[102] Jelínek, J. a kolektiv: Trestní právo procesní. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 726

Jestliže soud povolí obnovu toliko ve výroku o přiznaném nároku poškozeného na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo na vydání bezdůvodného obohacení, odkáže poškozeného při zrušení tohoto výroku na řízení ve věcech občanskoprávních, popřípadě na řízení před jiným příslušným orgánem (§ 284 odst. 3 TŘ). Z citovaného ustanovení trestního řádu tak vyplývá, že v uvedeném případě se již nekoná druhá část, resp. řízení obnovené, neboť toto již probíhá v řízení před soudem ve věcech občanskoprávních nebo před jiným příslušným orgánem.

Pro shrnutí návrhu na povolení obnovy řízení, který napadá pouze výrok o přiznaném nároku na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení, lze konstatovat, že tato obnova možná je, nicméně zásadně se v takovém případě nekoná řízení obnovené, nýbrž poškozený je odkázán na řízení ve věcech občanskoprávních nebo na řízení před jiným příslušným orgánem. Pokud byl poškozený v původním řízení odkázán se svým nárokem na náhradu škody nebo nemajetkové újmy na řízení před civilním soudem nebo jiným příslušným orgánem, pak v ohledně takového výroku obnova řízení zásadně přípustná není. To však nebrání tomu, aby byl takový výrok zrušen v případě, kdy je v rámci řízení o povolení obnovy řízení zrušena jakákoliv část výroku o vině, neboť pak se zásadně ruší výrok o trestu a dále všechny výroky, které mají ve výroku o vině svůj podklad, což je i výrok, kterým se rozhoduje o přiznání nároku na náhradu škody nebo nemajetkové újmy. Ve všech případech však platí, že návrh na povolení obnovy řízení, byť se jím napadá pouze výrok o přiznaném nároku na náhradu škody nebo nemajetkové újmy, může podat pouze osoba k tomu ze zákona oprávněná, a tou osoba poškozená není.

3.8. Specifika obnovy řízení ve věcech mladistvých

V řízení ve věcech mladistvých podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže může státní zástupce podat návrh na povolení obnovy řízení v neprospěch obviněného jen **do šesti měsíců** od doby, kdy se dozvěděl o skutečnostech

odůvodňujících podání návrhu na povolení obnovy, nejdéle však do uplynutí poloviny doby promlčení trestního stíhání (§ 72 odst. 3 ZSM).[103]

Dalším specifikem je skutečnosti, že dle mladistvý dle ustanovení § 42 odst. 2 písm. c) ZSM v řízení o návrhu na povolení obnovy řízení musí mít **obhájce**, což je jedno z jeho základních práv v celém trestním řízení. V případě plnoletých obviněných platí pravidlo, že při podání návrhu na povolení obnovy řízení musí mít tento obhájce pouze, jsou-li dány důvody nutné obhajoby.

3.9. Specifika obnovy řízení v řízení proti právnickým osobám

K 1. 1. 2012 nabyl účinnosti zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim (zákon o trestní odpovědnosti právnických osob). Tento zákon přinesl revoluci v českém trestním právu, a to zejména tím, že do značné míry prolomil zásadu individuální trestní odpovědnosti. Ještě Novotný zdůrazňoval zásadu individuální trestní odpovědnosti s tím, že trestní zákoník nezná tzv. trestní odpovědnost právnických osob.[104] Zároveň je však nutné dodat, že otázka trestní odpovědnosti právnických osob již v době vydání této publikace byla značně diskutována.

Pokud jde o zákonnou úpravu obnovy řízení ve vztahu k právnické osobě, tak tuto v žádném trestním předpise uceleně upravenou nenalezneme, a proto je třeba si k tomuto dopomoci výkladem různých ustanovení různých právních předpisů různého charakteru. Tuto část diplomové práce zaměřím však pouze na obnovu řízení vůči právnické osobě, které byl uložen pravomocným rozsudkem trest zrušení právnické osoby, který bývá někdy nazýván jako „trest smrti“ pro dotyčnou právnickou osobu.

[103] Jelínek, J. a kolektiv: Trestní právo procesní. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 725 - 726
[104] Novotný, František et al.: Praktikum trestního práva hmotného. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, s. 17

Výkon trestu zrušení právnické osoby upravuje ustanovení § 38 TOPOZ, přičemž pro účely této práce jsou podstatné první dva odstavce:

(1) Jakmile nabude právní moci rozsudek, kterým byl uložen trest zrušení právnické osoby, nařídí předseda senátu jeho výkon. V nařízení výkonu trestu jmenuje likvidátora. **Právnická osoba vstupuje do likvidace ke dni právní moci odsuzujícího rozsudku, kterým byl uložen trest zrušení právnické osoby.** Právnická osoba zapsaná v obchodním rejstříku nebo v jiném zákonem určeném rejstříku, registru nebo evidenci zaniká dnem výmazu z tohoto rejstříku, registru nebo evidence, pokud jiný právní předpis nestanoví jinak.

(2) **Při likvidaci právnické osoby se při výkonu trestu zrušení právnické osoby postupuje podle jiného právního předpisu upravujícího likvidaci právnické osoby zrušené soudem**, nestanoví-li tento zákon jinak.

Právní úprava likvidace právnické osoby obecně je obsažena v ustanoveních § 187 a násl. NOZ. Předmětem této diplomové práce však není průběh likvidace jako takový ani její skončení, nýbrž otázka, co následuje, resp. co může následovat po likvidaci právnické osoby, přesněji řečeno po zániku právnické osoby, tj. po výmazu právnické osoby z veřejného rejstříku. Odpověď na tuto otázku přináší ustanovení § 209 NOZ:

(1) Zjistí-li se neznámý majetek právnické osoby **po jejím výmazu z veřejného rejstříku** nebo objeví-li se jiný zájem hodný právní ochrany, soud na návrh toho, kdo osvědčí právní zájem, **zruší výmaz právnické osoby**, rozhodne o její likvidaci a jmenuje likvidátora. Kdo vede veřejný rejstřík, do něho podle tohoto rozhodnutí **zapíše obnovení právnické osoby**, skutečnost, že je v likvidaci a údaje o likvidátorovi. **Od obnovení se na právnickou osobu hledí, jako by nikdy nezanikla.**

Na základě spojení ustanovení § 38 odst. 2 TOPOZ, § 209 odst. 1 NOZ a příslušných ustanovení trestního řádu o obnově řízení je třeba dovodit, že v případě povolení obnovy řízení, které by bylo vedeno proti právnické osobě, které byl v původním řízení uložen trest zrušení právnické osoby, by se zřejmě postupovalo

obdobně, resp. stejně jako v případě, kdy se po výmazu právnické osoby z veřejného rejstříku zjistí dodatečně dosud neznámý majetek.

Pro úplnost je pak třeba dodat, že pokud TOPOZ stanoví, že se při likvidaci právnické osoby postupuje podle (dříve obchodního zákoníku) občanského zákoníku, nestanoví-li jiný zákon jinak, znamená to, že je třeba respektovat speciální úpravy zániku obchodních společností v důsledku jejich zrušení, jako je např. ustanovení § 36 zákona č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů.[105] Dle § 36 odst. 1 zákona o bankách: Zrušuje-li se banka s likvidací, návrh na jmenování likvidátora může podat pouze Česká národní banka. Pouze Česká národní banka podává též návrh na odvolání likvidátora a jmenování nového likvidátora a dále návrh na zrušení akciové společnosti, byla-li bance odňata licence. Soud rozhodne o návrhu České národní banky do 24 hodin od podání návrhu.

Zároveň je však nutné uvést, že trestní stíhání právnických osob je specifikum samo o sobě, které se zatím v praxi příliš nerealizuje. Jako příklad lze uvést počty trestních stíhání, kdy v roce 2011 policejní orgány Policie České republiky zahájily trestní stíhání celkem 13 právnických osob, v roce 2012 celkem 62 právnických osob, v roce 2013 celkem 43 právnických osob a od 1. ledna do 30. září 2014 celkem 23 právnických osob.[106] Pokud se vezme v potaz, v kolika případech mohlo dojít k vydání odsuzujícího rozsudku a v kolika případech mohl být uložen trest zrušení právnické osoby, pak se dostaneme k číslu, které se velmi pravděpodobně přibližuje nule. Zabývat se proto blíže otázkou možné obnovy řízení v případech, kdy na základě pravomocného odsuzujícího rozsudku dojde k výmazu právnické osoby z veřejného rejstříku, je ryze teoretická záležitost bez větší pravděpodobnosti uplatnění v praxi.

[105] Fenyk, J., Smejkal, L. Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář. Příloha: Modelová interní opatření k předcházení trestné činnosti právnické osoby. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 128

[106] Jiří Vokuš. Policie České republiky. *Policie ČR.* [online]. 24.11.2014 [cit. 2016-02-27]. Dostupné z: *http://www.policie.cz/clanek/trestni-stihani-pravnickych-osob.aspx*

3.10. Náhrada škody obviněnému

Jestliže v obnoveném řízení byl obviněný zproštěn obžaloby nebo bylo trestní stíhání proti němu zastaveno, má tento obviněný nárok na náhradu škody, stejně jako ten, kdo v obnoveném řízení byl odsouzen k mírnějšímu trestu, než který byl na něm vykonán na základě původního rozsudku nebo trestního příkazu.[107] K tomu je nutno dodat, že nárok obviněného se nemusí nutně vztahovat pouze k vykonanému trestu odnětí svobody, ale může se týkat rovněž například vykonaného trestu obecně prospěšných prací či zákazu pobytu atd.

Problematiku náhrady škody obviněného upravuje zákon č. 82/1998 Sb. o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád) a v obecné rovině pak zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Vychází se zde z obecného principu, podle kterého ten, kdo způsobí nějakou škodu, je povinen ji taky nahradit.

3.10.1. Uplatnění nároku na náhradu škody

Dle ustanovení § 2 ZOŠ se odpovědnosti za takovou škodu nelze nikterak zprostit, a tudíž se jedná o **objektivní odpovědnost**, u které se zásadně nezkoumá otázka zavinění, nýbrž toliko zda jsou splněny určité zákonem předpokládané podmínky pro uplatnění nároku na náhradu škody. Podle § 3 odst. 1 písm. a) ZOŠ stát odpovídá za škodu, kterou způsobily státní orgány. Ve vztahu k trestnímu řízení jsou tak těmito státními orgány myšleny orgány činné v trestním řízení, a sice policejní orgán, státní zástupce a soud. Dle § 5 ZOŠ odpovídá stát za podmínek stanovených tímto zákonem za škodu, která byla způsobena:
a) rozhodnutím, jež bylo vydáno v občanském soudním řízení, ve správním řízení, v řízení podle soudního řádu správního nebo **v řízení trestním**,
b) nesprávným úředním postupem.

[107] Jelínek, J. a kolektiv: Trestní právo procesní. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 738

Ve věcech nároku na náhradu škody způsobené rozhodnutí vydaným v trestním řízení pak dle ustanovení § 6 odst. 2 písm. a) ZOŠ jedná jménem státu **Ministerstvo spravedlnosti** a jde tedy o jediný úřad, u kterého lze uplatnit nárok na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím v trestním řízení. Domáhat se náhrady škody u soudu může poškozený pouze tehdy, pokud do šesti měsíců ode dne uplatnění nebyl jeho nárok plně uspokojen (§ 15 odst. 2 ZOŠ). V praxi tedy poškozený nejprve zašle žádost o přiznání náhrady škody způsobené nezákonným rozhodnutím orgánu činného v trestním řízení Ministerstvu spravedlnosti, pak vyčká po dobu alespoň šesti měsíců a následně může podat žalobu na náhradu škody civilnímu soudu ohledně té části nároku poškozeného, která mu ze strany Ministerstva spravedlnosti nebyla přiznána.

Níže se pokusím shrnout, ve kterých případech má poškozený nárok na náhradu škody, a to ve vztahu k obnově řízení.

Dle ustanovení § 8 odst. 1 ZOŠ lze nárok na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím, není-li dále stanoveno jinak, uplatnit **pouze tehdy, pokud pravomocné rozhodnutí bylo pro nezákonnost zrušeno nebo změněno příslušným orgánem**. Rozhodnutím tohoto orgánu je soud rozhodující o náhradě škody vázán. Změna nebo zrušení předmětného rozhodnutí je tak základní podmínkou pro uplatnění nároku na náhradu škody.

Nejpodstatnější ustanovení celého zákona je pak pro účely této diplomové práce § 10 ZOŠ, který ve dvou odstavcích normuje, kdo má nárok na náhradu škody způsobené rozhodnutím.

(1) Právo na náhradu škody způsobené rozhodnutím o trestu má **ten, na němž byl zcela nebo zčásti vykonán trest, jestliže v pozdějším řízení byl obžaloby zproštěn** nebo bylo-li proti němu trestní stíhání zastaveno ze stejných důvodů, pro které soud v hlavním líčení rozhodne zprošťujícím rozsudkem. To neplatí, nařídí-li zastavení trestního stíhání prezident republiky, uživ svého práva udílet milost nebo amnestii.
(2) Právo na náhradu škody má i ten**, kdo byl v pozdějším řízení odsouzen k mírnějšímu trestu, než který byl na něm vykonán na podkladě zrušeného**

rozsudku. Náhrada škody náleží jen se zřetelem k rozdílu mezi trestem vykonaným na základě původního rozsudku a trestem uloženým rozsudkem novým.

Na základě shora uvedeného lze tak uzavřít, že v případě, kdy na základě návrhu na povolení obnovy řízení ve prospěch obviněného, dojde v obnoveném řízení k vydání rozsudku, kterým je obviněný (obžalovaný) zproštěn obžaloby, má tento, pokud již na něm byla vykonána určitá část trestu, popř. celý trest, nárok na náhradu škody. Rozhodnutí, kterým byla takovému poškozenému způsobena škoda, je původní rozsudek, na základě kterého byl poškozený odsouzen k určitému zákonem stanovenému trestu. Důkazem pro přiznání nároku na náhradu škody je pak usnesení, kterým se povoluje obnova řízení a dále „nový“ rozsudek, kterým je poškozený zproštěn obžaloby. Takový poškozený má pak právo podat žádost na Ministerstvo spravedlnosti, a pokud mu nebude do šesti měsíců od uplatnění nároku v plném rozsahu vyhověno, může podat žalobu příslušnému soudu.

3.10.2. Promlčení nároku poškozeného

V této souvislosti je však nutné dát si pozor na zvláštní promlčecí dobu, kterou upravuje ustanovení § 32 a následující ZOŠ. Dle § 32 odst. 1 ZOŠ se nárok na náhradu škody podle tohoto zákona se promlčí za tři roky ode dne, kdy se poškozený dozvěděl o škodě a o tom, kdo za ni odpovídá, přičemž je-li podmínkou pro uplatnění práva na náhradu škody zrušení rozhodnutí, běží promlčecí doba ode dne doručení (oznámení) zrušovacího rozhodnutí. Dle ustanovení § 33 ZOŠ se nárok na náhradu škody způsobené rozhodnutím o vazbě, trestu nebo ochranném opatření promlčí **za dva roky** ode dne, kdy nabylo právní moci zprošťující rozhodnutí, rozhodnutí, jímž bylo trestní řízení zastaveno, zrušující rozhodnutí, rozhodnutí, jímž byla věc postoupena jinému orgánu, nebo rozhodnutí odsuzující k mírnějšímu trestu.

3.10.3. Rozsah náhrady způsobené škody/ nemajetkové újmy

Pokud jde o způsobenou **škodu**, tuto v našem případě představuje spíše to, co poškozenému ušlo, resp. ušlý zisk ve smyslu ustanovení § 2952 NOZ. Dle ustanovení § 28 ZOŠ stanoví způsob výpočtu průměrného výdělku pro určení ušlého zisku pro účely tohoto zákona vláda nařízením, přičemž dle § 29 téhož zákona lze na žádost poškozeného při výpočtu náhrady škody jako průměrný výdělek před poškozením použít průměrný výdělek v době před zahájením trestního stíhání, pokud je to pro poškozeného výhodnější. Náhrada ušlého zisku se poskytuje v prokázané výši, přičemž pokud to není možné, pak za každý započatý den výkonu vazby, trestu odnětí svobody, ochranné výchovy, zabezpečovací detence nebo ochranného léčení náleží poškozenému náhrada ušlého zisku ve výši **170 Kč**.

V případě **nemajetkové újmy** se postupuje dle ustanovení § 31a ZOŠ, přičemž v tomto případě se poškozenému poskytuje tzv. přiměřené zadostiučinění. Dle ustanovení § 31a odst. 2 tohoto zákona se zadostiučinění poskytne **v penězích**, jestliže nemajetkovou újmu nebylo možno nahradit jinak a samotné konstatování porušení práva by se nejevilo jako dostačující. Při stanovení výše přiměřeného zadostiučinění se přihlédne k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem, za nichž k nemajetkové újmě došlo.

3.11. Komparace institutu obnovy s úpravou v jiných procesních předpisech

Obnova řízení je mimořádný opravný prostředek, který se vyskytuje napříč českým právním řádem v mnoha právních odvětvích, a tudíž je zakotven v mnoha procesních předpisech. Smyslem a cílem této podkapitoly je provést jednoduché srovnání mezi institutem obnovy řízení v trestním právu, resp. v trestním řízení s obdobným institutem v jiných odvětvích práva, zejm. ve správním právu, resp. ve správním řízení, které může být, jak již bylo výše naznačeno, trestnímu řízení velmi

blízké svým předmětem. V některých případech je totiž hranice mezi trestným činem projednávaným v rámci trestního řízení a přestupkem projednávaným ve správním řízení zejména při totožných skutkových podstatách prakticky neznatelná, a jediný hraniční určovatel pak v určitých případech představuje pouze ustanovení § 12 odst. 2 TZ neboli materiální korektiv coby vyjádření principu „ultima ratio“.

3.11.1. Obnova správního řízení

Obnova řízení je mimořádným opravným prostředkem, který umožňuje překonat překážku rei iudicatae a znovu ve věci rozhodnout. Zákon pro ni stanoví jako podmínky **právní moc rozhodnutí ve věci**, jímž bylo ukončeno řízení před správním orgánem, **návrh účastníka**, popř. nařízení obnovy správním orgánem, tj. úkony způsobující zahájení řízení, **důvody obnovy řízení**, přičemž musí být naplněn alespoň jeden z nich, aby řízení bylo možné provést, a **zachování lhůt**, které jsou hranicí, za níž už převažuje zájem na zachování právní jistoty nad potřebou znovu ve věci rozhodnout.[108]

Dle ustanovení § 100 odst. 1 SŘ se řízení před správním orgánem ukončené pravomocným rozhodnutím ve věci na žádost účastníka obnoví, jestliže:
a) vyšly najevo dříve neznámé skutečnosti nebo důkazy, které existovaly v době původního řízení a **které účastník, jemuž jsou ku prospěchu, nemohl v původním řízení uplatnit**, anebo se provedené důkazy ukázaly nepravdivými, nebo
b) bylo zrušeno či změněno rozhodnutí, které bylo podkladem rozhodnutí vydaného v řízení, které má být obnoveno,
a pokud tyto skutečnosti, důkazy nebo rozhodnutí mohou odůvodňovat jiné řešení otázky, jež byla předmětem rozhodování.

Pod novými skutečnostmi nebo důkazy je třeba rozumět skutková zjištění, která v době rozhodování nemohla být v řízení uplatněna bez zavinění účastníka, který podává návrh na obnovu řízení. Tyto skutečnosti nebo důkazy tedy v době původního řízení reálně existovaly, avšak účastník je buďto neznal, nebo je nemohl

[108] Hendrych, D. a kol. Správní právo. Obecná část. 8. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 392

použít.[109] To je tedy zásadní rozdíl mezi obnovou řízení v rámci trestního procesu a obnovou správního řízení, neboť v trestním procesu není podstatné, zdali obviněný v původním řízení o nových skutečnostech nebo důkazech věděl, zatímco při obnově správního řízení musí účastník řízení prokázat, že je použít z jakéhokoliv důvodu nemohl.

Dle dikce ustanovení § 100 odst. 2 SŘ může účastník podat žádost o obnovu řízení u kteréhokoliv správního orgánu, který ve věci rozhodoval, a to **do 3 měsíců ode dne, kdy se o důvodu obnovy řízení dozvěděl, nejpozději však do 3 let ode dne právní moci rozhodnutí.** Obnovy řízení se nemůže domáhat ten, kdo mohl důvod obnovy uplatnit v odvolacím řízení. O obnově řízení rozhoduje správní orgán, který ve věci rozhodl v posledním stupni.

Z citovaného ustanovení tak vyplývá další významný rozdíl, a sice omezení pro možnost podání žádosti o obnovu řízení účastníkem řízení subjektivní lhůtou 3 měsíců a objektivní lhůtou 3 let. V případě obnovy trestního řízení ve prospěch obviněného žádné časové omezení neexistuje, a pokud jde o obnovu řízení v neprospěch obviněného, tato je omezena jednou polovinou promlčecí doby stanovené pro ten který trestný čin. Navíc je v citovaném odstavci dále zdůrazněno, že ve správním řízení není přípustná obnova řízení, pokud účastník řízení v původním řízení nové skutečnosti nebo důkazy mohl uplatnit, a to včetně řízení o odvolání.

3.11.2. Obnova řízení v civilním soudnictví

V rámci civilního soudnictví jsou mimořádné opravné prostředky upraveny do značné míry podobně jako v trestním řízení. Občanský soudní řád tak upravuje dovolání a také obnovu řízení.

Dle ustanovení § 228 odst. 1 OSŘ může účastník žalobou na obnovu řízení napadnout pravomocný rozsudek nebo pravomocné usnesení, kterým bylo rozhodnuto ve věci samé:

[109] Hendrych, D. a kol. Správní právo. Obecná část. 8. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 392

a) jsou-li tu **skutečnosti, rozhodnutí nebo důkazy, které bez své viny nemohl použít v původním řízení před soudem prvního stupně** nebo za podmínek uvedených v ustanovení § 205a a 211a též před odvolacím soudem, pokud mohou přivodit pro něho příznivější rozhodnutí ve věci;
b) lze-li provést důkazy, které nemohly být provedeny v původním řízení před soudem prvního stupně nebo za podmínek uvedených v ustanovení § 205a a 211a též před odvolacím soudem, pokud mohou přivodit pro něho příznivější rozhodnutí ve věci.

Hlavní rozdíl mezi podmínkami obnovy řízení v rámci civilního soudnictví a podmínkami obnovy řízení v trestním procesu je ve své podstatě stejný jako rozdíl mezi podmínkami obnovy správního řízení a trestního řízení, a sice ani v rámci občanského soudního řízení se nepovolí obnova řízení, pokud nové skutečnosti, důkazy nebo rozhodnutí mohl účastník uplatnit v původním řízení a za zvláštních podmínek stanovených zákonem rovněž v odvolacím řízení.

Dle ustanovení § 228 odst. 2 OSŘ může žalobou na obnovu řízení účastník napadnout také pravomocné usnesení, kterým byl schválen smír, lze-li důvody obnovy podle odstavce 1 vztahovat i na předpoklady, za nichž byl smír schvalován; to platí obdobně pro pravomocný platební rozkaz, pravomocný rozsudek pro uznání a pravomocný rozsudek pro zmeškání. Na tomto místě občanský soudní řád pouze rozšiřuje výčet rozhodnutí, která lze obnovou řízení napadnout, neboť stejně jako v případě trestního řízení může i občanské soudní řízení skončit různými způsoby.

Dalším rozdílem, který nelze přehlédnout, je skutečnost, že v rámci trestního řízení se podává návrh na povolení obnovy, zatímco v civilním soudním řízení se podává žaloba na obnovu řízení. V zásadě je ale jedná pouze o formální rozdíl, neboť v obou případech (jak o návrhu na povolení obnovy řízení v rámci trestního procesu tak o žalobě na obnovu řízení v občanském soudním řízení) nakonec rozhoduje soud, který po posouzení všech podmínek pro obnovu řízení vydá rozhodnutí, kterým se obnova řízení buďto povolí anebo zamítne.

Ustanovení § 233 OSŘ upravuje lhůty, ve kterých je možné žalobu na obnovu řízení podat:

(1) Žaloba na obnovu řízení musí být podána **ve lhůtě tří měsíců** od té doby, kdy ten, kdo obnovu navrhuje, se dozvěděl o důvodu obnovy, nebo od té doby, kdy jej mohl uplatnit; běh této lhůty však neskončí před uplynutím tří měsíců od právní moci napadeného rozhodnutí.

(2) **Po třech letech** od právní moci napadeného rozhodnutí může být žaloba na obnovu řízení podána jen tehdy, jestliže trestní rozsudek nebo rozhodnutí o přestupku nebo jiném správním deliktu, na jejichž podkladě bylo v občanském soudním řízení přiznáno právo, byly později podle příslušných právních předpisů zrušeny.

Na základě shora uvedeného je zřejmé, že pokud jde o lhůty pro podání žaloby na obnovu řízení, tyto jsou v zásadě totožné jako lhůty pro podání žádosti o obnovu správního řízení. Stejně tak nelze přehlédnout, že institut obnovy je ve všech procesních předpisech do určité míry propojen, neboť důvodem pro obnovu řízení například v civilním soudnictví je mimo jiné zrušení trestního rozsudku, ke kterému může dojít právě například v rámci obnovy (trestního) řízení.

4. OBNOVA ŘÍZENÍ VE SVĚTLE JUDIKATURY

4.1. Obecně k judikatuře

Judikatura má ve světě práva podstatný význam, neboť psané právo uvádí v život a do určité míry ho rovněž modifikuje. Ačkoliv jsou to právní předpisy, ve kterých jsou obsaženy právní normy (samozřejmě může nastat situace, kdy jedna právní norma bude obsažena ve vícero právních předpisech, ale to je už spíše právně – teoretická otázka), nelze odhlédnout od skutečnosti, že jsou to právě soudy a soudci, kteří nakonec určují, co je to právo, resp. co je po právu, a kteří tak aplikací příslušných právních norem dávají těmto smysl. To platí samozřejmě i v oblasti trestního práva, kde až na výjimky (např. ministr spravedlnosti, prezident republiky) disponují pravomocí orgány činné v trestním řízení, přičemž nejvíce těchto pravomocí má ze všech orgánů právě soud, neboť soud jako jediný může rozhodnout o vině a trestu za trestné činy (čl. 40 odst. 1 LZPS).

Právní řád České republiky patří do kontinentálního systému právní kultury, přičemž v tomto systému, na rozdíl od angloamerického systému, rozhodnutí vyšších soudů nejsou formálně obecně závazná a vymahatelná, nicméně rozhodující judikáty, vytvořené podle zákonů a normativních právních smluv, mají „quasiprecedenční“ význam.[110]

Pro trestní právo procesní, stejně jako pro většinu ostatních právních odvětví, mají pak zásadní význam zejména rozhodnutí Ústavního soudu ČR jako „dozorce“ nad ústavností a dále pak Nejvyššího soudu ČR jako vrcholného soudního orgánu. U těchto dvou soudních stolic lze nepochybně tvrdit, že jejich klíčová rozhodnutí do značné míry dotvářejí (nikoliv přetvářejí) právní předpisy, a to zejména tím, že vyplňují mezery v psaném právu. Pro právní praxi mají pochopitelně význam

[110] Gerloch, Aleš. Teorie práva. 5. vyd. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009, s. 71

rovněž rozhodnutí obou vrchních soudů a v mnohých případech rovněž soudů krajských, těmito se však v rámci této kapitoly zabývat nikterak nebudu.

Vzhledem k tomu, že ve výše uvedeném textu jsem již uvedl několik významných judikátů, níže již provedu analýzu pouze těch rozhodnutí, která považuji za klíčová a která dosud nebyla v textu této práce nikterak zmíněna. K tomu považuji za nutné podotknout, že stěžejní judikaturu pro otázku obnovy řízení představují zejména rozhodnutí Ústavního soudu, a to z důvodu, jak již bylo řečeno, že proti usnesení o povolení či zamítnutí obnovy řízení, resp. proti rozhodnutí o stížnosti podané proti takovému usnesení, nelze podat dovolání. Prakticky lze v takovém případě uplatnit pouze stížnost pro porušení zákona, nicméně tuto může podat pouze ministr spravedlnosti, a dále pak ústavní stížnost, o které rozhoduje výlučně Ústavní soud.

Pokud jde o judikáty Nejvyššího soudu, je nutné si v této souvislosti uvědomit, že Nejvyšší soud zpravidla nerozhoduje přímo ve věcech týkajících se obnovy řízení. Je to vcelku logické, neboť v případech, kdy o návrhu na povolení obnovy řízení rozhoduje okresní soud, pak o případné stížnosti proti jeho usnesení rozhoduje soud krajský, a dále pokud o návrhu na povolení obnovy rozhoduje krajský soud, pak o případné stížnosti rozhoduje vrchní soud, a na Nejvyšší soud se v této souvislosti takříkajíc nedostává. Nejvyšší soud jakožto nevyšší stupeň soudnictví v České republice rozhoduje v trestních věcech pouze v taxativně vyjmenovaných případech, přičemž z mimořádných opravných prostředků rozhoduje o dovolání a stížnosti pro porušení zákona, nikoliv o obnově řízení. Přesto existují rozhodnutí, která se bezprostředně dotýkají obnovy řízení, a to právě skrze jiné mimořádné opravné prostředky, např. ministrem spravedlnosti podané stížnosti pro porušení zákona.

4.2. Stěžejní judikatura

4.2.1. Důvodnost povolení obnovy řízení

Předmětný nález[111] Ústavního soudu má zcela zásadní význam pro interpretaci důvodnosti (povolení) obnovy řízení jako mimořádného opravného prostředku. Ústavní soud zde vyjádřil názor, že posouzení, zda nastaly okolnosti odůvodňující povolení obnovy řízení či nikoliv, je v pravomoci výlučně obecného soudu, který o takovém návrhu rozhoduje, přičemž rozhodnutí musí být vždy řádně odůvodněno tak, aby bylo přezkoumatelné.

„Ústavní soud opakovaně ve své judikatuře zdůrazňuje, že obnova řízení je mimořádným opravným prostředkem, který slouží k nápravě vad ve skutkových zjištěních, jež vznikly tím, že soudu nebyly v době vynesení rozhodnutí známy skutečnosti nebo důkazy způsobilé vnést odlišný pohled na skutkový stav věci, následné právní posouzení a výrok o vině a trestu. ***Za nové okolnosti pak nelze považovat skutečnosti, které byly soudu dříve známy, avšak soud je nepokládal za důležité pro své rozhodnutí****, neboť měl za to, že určitá skutečnost byla prokázána jinak.“*

Jedná se tak o typický příklad, kdy obviněný podává návrh na povolení obnovy řízení z důvodu, že některý z jím navrhovaných důkazů nebyl v původním řízení proveden, ačkoliv takový důkaz obviněný navrhoval a tento byl řádně zaznamenán ve spise. Pokud byl důkaz ve spise uveden, pak se má za to, že je soudu znám, a v případném řízení o povolení obnovy se k takovému důkazu nepřihlíží jako k novému.

„Měřítkem důvodnosti ústavní stížnosti tedy není věcná správnost návrhem na obnovu řízení napadených rozhodnutí, ale otázka, zda zde existovaly ***relevantní důvody pro povolení obnovy řízení****, resp. zda obecné soudy ústavně konformním způsobem odůvodnily, proč stěžovatelkou předestřené nové skutečnosti takovými neshledaly.* ***Z hlediska ústavněprávního přezkumu je tedy především významné,***

[111] Nález Ústavního soudu ČR ze dne 14. 4. 2011, sp. zn. III. ÚS 2959/10-1

zda obecné soudy návrh stěžovatelky řádně projednaly, zda vydaná rozhodnutí jsou adekvátně odůvodněna a zda uplatněné právní závěry nejsou výrazem libovůle či excesu.*"*

4.2.2. Jednání „ultra vires"

Citovaný nález [112]Ústavního soudu má značný význam z důvodu, že řeší otázku, co všechno je soud oprávněn posuzovat v rámci řízení o povolení obnovy a co už nikoliv, resp. kdy už soud překračuje své pravomoci. Ústavní soud na tomto místě definuje jednání „ultra vires" jako jednání, kterým soud překračuje svoji pravomoc nad rámec stanovenou mu zákonem. Níže proto uvádím několik konkrétních citací nálezu, které doplňuji o své závěry:

*„**Úkony orgánu státu učiněné mimo jeho zákonné kompetenční vymezení jsou úkony učiněnými ultra vires, a jedná se o úkony defektní.** Soud se dopustí jednání ultra vires v případě, kdy si svévolně, tj. bez opory v zákoně rozšíří svou jurisdikci anebo pokud nevykonává řádně svěřenou mu diskreci. Rozsah jurisdikce soudu je vymezován skrze jednotlivé typy řízení."*

Z tohoto vyjádření vyplývá, že soud, jakožto orgán veřejné moci, může jednat pouze secundum legem, tedy podle zákona nebo na základě zákona, nikoliv praeter legem, tj. mimo zákon nebo vedle zákona.[113] Jde přitom o obecné vyjádření, které Ústavní soud v předmětném nálezu vztahuje na rozhodování soudu o návrhu na povolení obnovy řízení, v rámci kterého má soud jasně vymezené pravomoci, které nesmí překročit.

*„**Účel řízení** o povolení obnovy původního řízení, které bylo skončeno pravomocným odsuzujícím rozhodnutím, **sleduje odstranění justičního omylu**. Veřejný zájem na správném, a proto i spravedlivém trestněprávním rozhodnutí stojí nad veřejným zájmem na právní jistotě, ztotožněné s pravomocným, a proto zásadně nenapadnutelným původním rozhodnutím. Řízení o povolení obnovy v*

[112] Nález Ústavního soudu ČR ze dne 24. 2. 2009, sp. zn. I. ÚS 2517/08-1
[113] Gerloch, Aleš. Teorie práva. 5. vyd. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009, s. 141

souladu s aprobací provedenou ústavním pořádkem prolamuje právní moc původního rozhodnutí, jakož i zákaz vedení opakovaného řízení pro týž skutek.“

Účel řízení o povolení obnovy původního řízení tak de facto ohraničuje pravomoc soudu při projednávání a rozhodnutí o návrhu na povolení obnovy. Soud tak smí projednat a rozhodnout o otázce, zda byly splněny podmínky pro obnovu řízení či nikoliv. V zásadě se tak soud musí omezit na projednání toho, zda jsou dány důvody obnovy, zda obnova řízení není vyloučena, zda návrh na povolení obnovy podává osoba k tomu oprávněná a zda je zachována totožnost skutku.

*„**Účelem řízení o povolení obnovy řízení naopak není přezkoumávání zákonnosti, popř. odůvodněnosti původního rozhodnutí. Stejně tak není účelem řízení o povolení obnovy řízení posuzovat vinu odsouzeného.** Posuzování těchto otázek v rámci řízení o povolení obnovy řízení zřetelně překračuje účel tohoto řízení, překračuje zákonem (trestním řádem) mu vymezený procesní rámec, a **pokud se tak stane, jde tak o jednání ultra vires**, které sebou nese dopady (zásahy) do základních práv stěžovatele v důsledku svévole.“*

Komplexnost tohoto nálezu spočívá rovněž v tom, že Ústavní soud nejen že vyjádřil, co je účelem řízení o povolení obnovy, ale zároveň vyjádřil, co účelem takového řízení není, a tedy kdy již jde ze strany soudu o jednání „ultra vires“. Soud tak zásadně nesmí posuzovat původní rozhodnutí z hlediska zákonnosti či odůvodněnosti, ani posuzovat vinu obviněného, neboť ve všech uvedených případech by soud postupoval mimo zákon, a tedy by došlo k porušení práva na spravedlivý proces ve smyslu čl. 36 a násl. Listiny.

„Na tomto místě chce Ústavní soud dodat, že se mu nejeví jako nejvhodnější z hlediska zabezpečení nestrannosti a nepodjatosti soudce současná právní úprava, která předpokládá, že o povolení obnovy řízení rozhoduje stejný soud, ba stejný předseda senátu (jako v tomto případě), který rozhodoval v původním řízení. Ústavní soud poukazuje příkladmo na úpravu německou, kde soud nadřízený tomu, který rozhodoval v původním řízení v prvním stupni, přikáže řízení o povolení obnovy jinému soudu ve svém obvodu, a teprve je-li obnova povolena, pokračuje v obnoveném řízení soud původní.“

S tímto názorem se lze každopádně plně ztotožnit, neboť pokud o opravném prostředku v novém řízení (zejména v řízení o povolení obnovy) rozhoduje tentýž soudce, pak nelze odhlédnout od subjektivního hlediska této osoby ve vztahu k věci, o které rozhoduje, resp. již v minulosti rozhodoval. Bylo by tedy více než vhodné při příští novelizaci, resp. při rekodifikaci trestního práva procesního tento problém vyřešit, a stanovit například věcnou příslušnost soudu nadřízeného soudu, který ve věci v původním řízení rozhodoval v prvním stupni. K tomu pro úplnost dodávám, že v rámci textu schváleného Ministerstvem spravedlnosti (Východiska a principy nového trestního řádu) je již tato změna zakomponována (k tomu blíže viz kapitola Předpokládaný vývoj a úvahy de lege ferenda).

„I v řízení o povolení obnovy řízení je třeba ctít princip in dubio pro reo a soudce rozhodující o povolení obnovy řízení by měl k posouzení věci přistupovat nepředpojatě, tj. být zásadně otevřený tomu, že předložený důkaz může dosavadní rozhodnutí o vině zvrátit.“

Tato úvaha je bezpochyby správná, nicméně s ohledem na předchozí citaci z předmětného nálezu, která se týká poměrně zásadního legislativního nedostatku, je zřejmé, že za současné právní úpravy není možné zajistit úplnou objektivitu při rozhodování o povolení obnovy řízení. Na druhou stranu samozřejmě nelze odhlédnout od skutečnosti, že je to právě soud (soudce), který rozhodoval v původním řízení v prvním stupni, který má o dané věci největší povědomí a je tak maximálně schopen posoudit, zda nové skutečnosti a důkazy samy o sobě nebo ve spojení se skutečnostmi a důkazy již známými jsou způsobilé odůvodnit jiné rozhodnutí ve věci.

4.2.3. Požadavky kontradiktornosti řízení a rovnosti stran při rozhodování o návrhu na povolení obnovy řízení

V citovaném nálezu[114] Ústavní soud vyvodil závěr, že *„rozhoduje-li soud druhého stupně o stížnosti směřující proti rozhodnutí nalézacího soudu, jímž byla povolena obnova řízení, může ve smyslu § 149 odst. 1,, písm. a) tr. ř. napadené rozhodnutí zrušit a sám návrh na povolení obnovy zamítnout dle § 283 písm. d) tr. ř. jen způsobem uvedeným v ustanovení § 286 odst. 1 tr. ř., tedy* ***ve veřejném zasedání****."*

Je tedy zcela patrné, že požadavek kontradiktornosti je v řízení o povolení obnovy řízení nezbytným atributem po celou jeho dobu, tzn. jak v řízení před soudem prvního stupně, který rozhoduje o povolení obnovy řízení, tak i v rámci řízení o opravném prostředku proti usnesení, kterým byla obnova řízení povolena či naopak zamítnuta.

Význam kontradiktornosti ve všech trestních věcech bylo přitom již dříve zdůrazněno například v usnesení Ústavního soudu ze dne 16. 12. 2014, sp. zn. Pl. ÚS 20/14, kterým bylo rozhodováno o obnově řízení o ústavní stížnosti po vydání rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva.

4.2.4. Obnova řízení v neprospěch obviněného po uplynutí jedné poloviny promlčecí doby

V citovaném usnesení[115] Nejvyššího soudu podal ministr spravedlnosti stížnost pro porušení zákona ve prospěch obviněného, neboť na základě usnesení Okresního soudu v Liberci a dále pravomocným usnesením Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci byl porušen zákon tím, že byla na návrh státního zástupce povolena obnova řízení v neprospěch obviněného, ačkoliv již uplynula jedna polovina promlčecí doby, která se na konkrétní trestný čin vztahuje.

[114] Nález Ústavního soudu ČR ze dne 10. 2. 2015, sp. zn.: I.ÚS 2826/13
[115] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 2. 2013, sp. zn. 7 Tz 83/2012, dostupné na www.nsoud.cz.

Nejvyšší soud k tomu mimo jiné uvedl: *„Není přitom rozhodné, zda byl návrh podán včas nebo soud I. stupně o něm včas rozhodl, ale slova „obnova v neprospěch obviněného je vyloučena“, jak je uvedeno ustanovení § 279 tr. ř., je nutno ve vztahu k uplynutí lhůty uvedené v písm. b) tohoto ustanovení vykládat tak, že* ***v uvedené lhůtě musí rozhodnutí o povolení obnovy řízení nabýt právní moci****.“*

Nejvyšší soud tak na tomto místě nepochybně vysvětlil, kdy začíná a kdy končí promlčecí doba, resp. její polovina, a to konkrétně ve vztahu k řízení o povolení obnovy.

5. PŘEDPOKLÁDANÝ VÝVOJ A ÚVAHY „DE LEGE FERENDA“

Na úvod je nutné podotknout, že předvídat vývoj institutu obnovy řízení jakož i celého trestního řízení v podmínkách současné politické situace je téměř nemožné. Již v letech 2004 a dále v roce 2008 byly schváleny věcné záměry nového trestního řádu, které však doposud nebyly z důvodu absentující politické vůle realizovány.

V listopadu 2014 zveřejnilo Ministerstvo spravedlnosti **východiska a principy nového trestního řádu**, které následně schválila vláda. Jedná se o ideový záměr, na základě kterého by měl být vybudován nový trestní řád, jehož úprava již bude odpovídat modernímu kontradiktornímu trestnímu řízení evropského typu. Podle těchto východisek a principů by nový trestní řád měl primárně vycházet ze shora zmíněných věcných záměrů a samozřejmostí je zakomponování takových prvků, které zajistí splnění všech závazků v trestně právní oblasti, které vyplývají pro Českou republiku z mezinárodních smluv a z právních předpisů Evropské unie, s přihlédnutím k relevantním doporučením a stanoviskům Rady Evropy.

Ve východiscích a principech nového trestního řádu se k mimořádným opravným prostředkům, resp. k možné obnově řízení uvádí: „U mimořádných opravných prostředků bude především rozšířena možnost podat návrh na obnovu řízení, a to širším vymezením „nových skutečností“ a „nových důkazů“, přičemž rozhodování o obnově řízení (tzv. řízení obnovovací – judicium rescidens) bude přesunuto na odvolací soudy, anebo při zachování příslušnosti soudu prvního stupně bude alespoň zavedeno rozhodování jiným soudcem soudu prvního stupně, aby bylo vyloučeno, že o obnově řízení budou rozhodovat soudci, kteří se podíleli na rozhodnutí, proti kterému směřuje návrh na obnovu řízení.“[116] Je tedy zřejmé, že úmysl zákonodárce směřuje k rozšíření možností pro podání návrhu na povolení obnovy, přičemž však dosud není jasné, jakým způsobem by se „nové skutečnosti“ a „nové důkazy“ měly vymezovat. Lze se však zcela důvodně domnívat, že to

[116] Východiska a principy nového trestního řádu schválené Ministerstvem spravedlnosti 21. 11. 2014, s. 31

nebude úplně jasné ani po případném dokončení zákona, neboť dle mého názoru se bude opět jednat o ustanovení, které bude spíše dotvářet judikatura.

Pokud se pak jedná o odstranění zřejmě největšího legislativního nedostatku obnovy řízení, a sice že o této rozhoduje prvoinstanční soud, který rozhodoval ve věci v původním řízení, pak nelze než konstatovat, že tato změna, ať již bude v jakékoliv podobě, zcela jistě přinese změnu k lepšímu. Ministerstvo spravedlnosti zatím předkládá dvě možnosti, přičemž jednou z nich je rozhodování o návrhu na povolení obnovy řízení u odvolacího soudu, tzn. soudu instančně nadřízeného, a druhou možností je, že by o návrhu na povolení obnovy rozhodoval sice soud, jenž rozhodoval v původním řízení v prvním stupni, nicméně konkrétně by o věci rozhodoval jiný soudce. Dle mého názoru by bylo vhodnější nechat se inspirovat zahraničními úpravami a tedy se přiklonit k první variantě. Podle dostupných informací nepředstavují návrhy na povolení obnovy řízení takové kvantum, které by bylo způsobilé ochromit odvolací soudy, a tedy by tyto neměly představovat překážku v jejich rozhodovací činnosti. Nicméně i v případě, kdy by zákonodárce dal nakonec přednost druhé možnosti, kdy by o návrhu na povolení obnovy řízení rozhodoval „pouze“ jiný soudce, přesto by tato změna měla za následek zvýšení záruky zákonnosti a všech základních zásad trestního řízení v rámci řízení o povolení obnovy.

ZÁVĚR

Obnova řízení je tedy mimořádným opravným prostředkem, který je (resp. měl by být) využíván pouze v případech, kdy nelze uplatnit žádné řádné či jiné mimořádné opravné prostředky. Obnovu řízení lze zcela jednoznačně považovat za „ultima ratio“ neboli nejkrajnější řešení v případech nejzávažnějších justičních omylů, které nelze napravit jinými způsoby, neboť v důsledku povolení obnovy dochází k poměrně zásadnímu prolomení nezměnitelnosti původního rozhodnutí, a tudíž ke značnému narušení právní jistoty.

Pokud jde o historický vývoj obnovy řízení, je zcela patrné, že tento institut se stal neodmyslitelnou součástí moderních trestních řádů napříč Evropou již v průběhu 19. století, a to včetně toho rakouského.[117] Po první světové válce a recipování rakousko-uherského právního řádu pak československý právní řád převzal naprostou většinu právních předpisů rakousko-uherského soustátí, a to včetně trestního řádu, který v sobě již stejně jako předchozí trestní řád měl zakomponován institut obnovy řízení a který byl na našem území platným právním předpisem až do roku 1950. Určité změny celkem pochopitelně přinesla změna režimu po druhé světové válce, nicméně ani tak nelze hovořit o nějakých zásadních změnách, neboť veškeré proměny obnovy řízení byly v zásadě nepatrného významu.

Současná právní úprava obnovy řízení již určité změny doznala, a to ve srovnání s úpravou ve druhé polovině minulého století minimálně v tom smyslu, že došlo k rozšíření okruhu rozhodnutí, která lze obnovou řízení napadnout. Zároveň se však již několik let „pracuje“ na přípravě nového trestního řádu, který by dle vyjádření Ministerstva spravedlnosti měl přinést další rozšíření možností pro uplatnění obnovy řízení. Vzhledem k tomu, že dosud není znám výsledek v podobě připraveného kodexu, nemohu tento záměr více kriticky zhodnotit, nicméně mám za to, že u takového institutu, jakou je obnova řízení, není příliš žádoucí, aby tato byla aplikovatelná na širší okruh případů.

[117] ŠÁMAL. P.: Opravné prostředky v trestním řízení. Stížnost pro porušení zákona. Obnova řízení. 1. vydání. C. H. Beck, Praha 1999, s. 147 a násl.

Připravovaná rekodifikace by však zároveň měla odstranit pravděpodobně největší legislativní nedostatek tohoto institutu spočívající ve skutečnosti, že o návrhu na povolení obnovy řízení rozhoduje soud, který v původním řízení rozhodoval v prvním stupni. Dle úpravy v novém trestním řádu by tak rozhodování o obnově řízení mělo být přesunuto na odvolací soudy, anebo při zachování příslušnosti soudu prvního stupně by mělo být alespoň zavedeno rozhodování jiným soudcem soudu prvního stupně, aby bylo vyloučeno, že o obnově řízení budou rozhodovat soudci, kteří se podíleli na rozhodnutí, proti kterému směřuje návrh na obnovu řízení. V tomto duchu se přikláním spíše k první alternativě, ačkoliv je nepochybné, že je to stále soud prvního stupně, který má největší povědomí o tom kterém případu, a tudíž je maximálně schopen posoudit, zdali nové skutečnosti či důkazy jsou způsobilé odůvodnit jiné rozhodnutí ve věci. Navzdory tomu mám však za to, že pro zaručení všech základních zásad trestního řízení je vhodnější, aby o návrhu na povolení obnovy rozhodoval soud instančně nadřízení. Vzhledem k počtu podaných návrhů na povolení obnovy řízení nelze předpokládat, že by taková změna přinesla nějaké praktické obtíže v rozhodovací činnosti odvolacích soudů.

Závěrem bych již pouze podotkl, že tato práce pro mě byla obrovským teoretickým přínosem a základem pro moji následnou praxi v advokátní kanceláři, ve které se mimo jiné věnuji rovněž trestnímu právu. Ostatně toto mohu uvést i zcela opačně, neboť mé praktické poznatky z práce v advokacii mi pomohly pochopit některé teoretické problémy, které se při aplikaci ustanovení o obnově řízení mohou naskytnout. Konečně mám za to, že bez pevných teoretických základů nelze jakoukoliv právnickou profesi vykonávat na takové úrovni, jak by bylo žádoucí, a naopak pouhé teoretické znalosti bez jejich aplikace v praxi zůstávají de facto „mrtvým právem“.

RESUMÉ

So retrial is an extraordinary remedy that is used only in cases where there can be no proper or other extraordinary remedies. Retrial can clearly be regarded as "ultima ratio" or extreme solution in cases of miscarriages of justice, which cannot be remedied by other means, as a result of permit renewal is a fairly significant breach of the inviolability of the original decision and, therefore, significant disruption of legal certainty.

Regarding the historical development of the recovery procedure, it is quite evident that this institution has become an essential part of modern criminal procedure codes across Europe already in the 19th century, including the Austrian. After the First World War and reception Austro-Hungarian law of the then Czechoslovak legal order took over the vast majority of the laws of the Austro-Hungarian monarchy, including the Code of Criminal Procedure, which in itself is already like the previous penal code had incorporated the institute recovery proceedings and which has been our area law in force until 1950. Certain changes quite naturally brought about a change of regime after World War II, however, we do not talk about any major changes because all changes retrial were essentially negligible.

Current legislation retrial has undergone some changes, in comparison with the adjustment in the second half of the last century, at least in the sense that it was widening the range of choices that can attack the renewal proceedings. At the same time, however, already working for several years on the preparation of the new Criminal Procedure Code, which, according to the Ministry of Justice should bring further expansion possibilities for the application of the recovery procedure. But the form of ready-Code is not known, so that I cannot evaluate more critically this plan.

Finally, I no longer merely pointed out that this work for me was a great asset and theoretical basis for my subsequent practical work in a law firm in which she is involved also the renewal of the criminal proceedings. Besides this I also say quite the opposite, as well as my practical experience of working in advocacy helped me understand some theoretical problems that the application of the provisions on

retrial may arise. Finally, it seems to me that without a solid theoretical foundations cannot be any legal profession to perform at such a level as would be desirable, and vice versa mere theoretical knowledge without practical application remain de facto "dead right".

Použité prameny

Literatura

- ŠÁMAL, P. a kol.: Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 4700 s. ISBN 978-80-7400-465-0
- ŠÁMAL, P., Musil, J., Kuchta, J. a kol.: Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 1053 s. ISBN 978-80-7400-496-4
- FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GŘIVNA, T. a kol. Trestní právo procesní. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, 928 s., ISBN 978-80-7478-750-8
- JELÍNEK, J. a kolektiv: Trestní právo procesní. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, 864 s., ISBN 978-80-87576-44-1
- CHMELÍK, J. et al.: Trestní řízení. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, 509 s. ISBN 978-80-7380-488-6
- ŠÁMAL. P.: Opravné prostředky v trestním řízení. Stížnost pro porušení zákona. Obnova řízení. 1. vydání. C. H. Beck, Praha 1999, 195 s. ISBN 80-7179-249-7
- STORCH, František: Řízení trestní rakouské, díl II., částka druhá, nákladem právnické jednoty v Praze, Praha 1896 (reprint původního vydání – vydává Wolters Kluwer ČR, a.s., Praha 2011)
- NOVOTNÝ, František et al.: Praktikum trestního práva hmotného. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, 194 s., ISBN 978-80-7380-252-3
- GERLOCH, Aleš.: Teorie práva. 5. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, 308 s. ISBN 978-80-7380-233-2
- HENDRYCH, D. a kol. Správní právo. Obecná část. 8. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7179-254-3
- HENDRYCH, D. a kol. Správní věda – Teorie veřejné správy. 4. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, 244 s. ISBN 978-80-7478-561-0
- JÁNOŠÍKOVÁ, Petra; KNOLL, Vilém; RUNDOVÁ, Alena. Mezníky českých právních dějin. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 215 s. ISBN 978-80-7380-251-6

- FENYK, J., SMEJKAL, L. Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář. Příloha: Modelová interní opatření k předcházení trestné činnosti právnické osoby. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, 184 s. ISBN 978-80-7357-720-9
- NOVOTNÝ, F., SOUČEK, J., et al. Trestní právo procesní. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, 410 s., ISBN 978-80-7380-237-0
- FRYŠTÁK, M. a kolektiv. Trestní právo procesní. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2009, ISBN 978-80-7418-041-5

Judikatura

- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 14. 4. 2011, sp. zn. III. ÚS 2959/10-1
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 24. 2. 2009, sp. zn. I. ÚS 2517/08-1
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 10. 2. 2015, sp. zn.: I. ÚS 2826/13
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 2. 2013, sp. zn. 7 Tz 83/2012, dostupné na www.nsoud.cz.
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 29. 10. 2007, sp. zn. IV. ÚS 612/06
- Stanovisko Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 1. 2013, sp. zn. Tpjn 302/2012
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2015, č.j. 6 Tdo 748/2015-28
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 11. 2014, č.j. 2 To 115/2014-619
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 2. 12. 2015, č.j. 2 To 100/2015-866
- Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 21. 3. 2000, sp. zn. 4 To 250/2000
- Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 2. 10. 2015, č.j. 2 T 7/2014-823
- Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 28. 1. 2016, č.j. 2 T 7/2014-909

Právní předpisy

- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)
- Zákon č. 64/1956 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)
- Zákon č. 87/1950 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)
- Zákon č. 119/1873 Sb., trestní řád (Glaserův)
- zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)
- zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim
- zákon č. 500/2004 Sb., správní řád
- zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
- zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod
- zákon č. 89/1998 Sb. o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem

Webové zdroje

- www.nsoud.cz
- www.policie.cz

Ostatní

- Východiska a principy nového trestního řádu schválené Ministerstvem spravedlnosti 21. 11. 2014